Strategia Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023

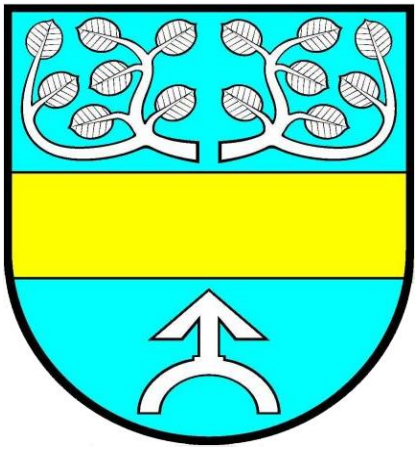

Wykonawca: Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl

Data: luty 2016 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie 8
1.1. Zakres terytorialny Strategii 8
1.2. Okres objęty Strategią 8
1.3. Uzasadnienie opracowania Strategii 8
1.4. Metody pracy nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii 8
2. Diagnoza 9
2.1. Ogólna charakterystyka Gminy 9
2.1.1. Rys historyczny 9
2.1.2. Położenie geograficzne i podział administracyjny 9
2.1.3. Liczba ludności 12
2.1.4. Prognozy demograficzne 15
2.2. Sfera społeczna 16
2.2.1. Kultura i sport 16
2.2.2. Edukacja 19
2.2.3. Pomoc społeczna 24
2.2.4. Ochrona zdrowia 26
2.3. Gospodarka 27
2.3.1. Podmioty gospodarcze 27
2.3.2. Rolnictwo i leśnictwo 29
2.3.3. Oferta terenów inwestycyjnych 31
2.3.4. Rynek pracy 32
2.3.5. Budżet Gminy 35
2.4. Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe 37
2.4.1. Rzeźba terenu 37
2.4.2. Gleby 38
2.4.3. Szata leśna 38
2.4.4. Wody powierzchniowe 38
2.4.5. Klimat 39
2.4.6. Zanieczyszczenie środowiska 39
2.4.7. Ochrona przyrody 40
2.4.8. Turystyka i rekreacja 41
2.4.9. Dziedzictwo kulturowe 43
2.5. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna 46
2.5.1. Infrastruktura transportowa 46
2.5.2. Infrastruktura telekomunikacyjna i informacyjna 46
2.5.3. Gospodarka wodno-ściekowa 47
2.5.4. Gospodarka odpadami 48

2.5.5. Sieć gazowa 48
2.5.6. Odnawialne źródła energii 49
2.6. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy 49
2.6.1. Sfera społeczna 49
2.6.2. Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe 50
2.6.3. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna 50
3. Analiza SWOT 52
4. Kierunki rozwoju 55
4.1. Obszary problemowe 55
4.2. Cele rozwojowe 56
5. Planowane przedsięwzięcia 57
6. Spójność kierunków rozwoju Gminy i planowanych przedsięwzięć z dokumentami programowymi i planistycznymi 58
6.1. Poziom wspólnotowy 59
6.2. Poziom krajowy 61
6.3. Poziom regionalny 63
6.4. Poziom lokalny 64
7. System wdrażania, sposoby monitorowania i kontroli 66
8. Finansowanie Strategii 68

Spis tabel

Tabela 1. Problemy główne 7
Tabela 2. Cele główne 7
Tabela 3. Odległość Obrowa od wybranych miast województwa kujawsko-pomorskiego w km 11
Tabela 4. Prognozy demograficzne dla obszaru wiejskiego powiatu toruńskiego na lata 2016-2050 15
Tabela 5. Ruch naturalny i migracje ludności na obszarze wiejskim powiatu toruńskiego w latach 2016-2050 16
Tabela 6. Instytucje kultury 16
Tabela 7. Najprężniej działające organizacje pozarządowe 18
Tabela 8. Rodzaje i liczba placówek edukacyjnych oraz ich uczniów 20
Tabela 9. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty (2013-2015) 21
Tabela 10. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2015 22
Tabela 11. Tygodniowa liczba godzin zajęć rozwijających kompetencje kluczowe (2015 r.) 22
Tabela 12. Wyniki egzaminu maturalnego (2015 r.) 24
Tabela 13. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej w latach 2010, 2012, 2015 24
Tabela 14. Liczba porad lekarskim udzielonych na terenie Gminy Obrowo w latach 2007-2014 27
Tabela 15. Najważniejsze firmy i zakłady na terenie Gminy Obrowo 29

Tabela 16. Udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni Gminy Obrowo ogółem 30
Tabela 17. Tereny inwestycyjne w Gminie Obrowo.....32
Tabela 18. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014 r. 34
Tabela 19. Zadania inwestycyjne z dofinansowaniem unijnym realizowane w Gminie Obrowo w latach 2010-2014 36
Tabela 20. Formy ochrony przyrody.....40
Tabela 21. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Obrowo.....41
Tabela 22. Obiekty noclegowe i gastronomiczne w Gminie Obrowo.....42
Tabela 23. Najważniejsze zabytki Gminy Obrowo.....43
Tabela 24. Pokrycie obszaru Gminy Obrowo infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 roku.....47
Tabela 25. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz korzystający z sieci na terenie Gminy Obrowo 47
Tabela 26. Korzystający z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.....48
Tabela 27. Komunalne oczyszczalnie ścieków na terenie Gminy Obrowo.....48
Tabela 28. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku na obszarze LGD Podgrodzie Toruńskie w 2014 r. .48
Tabela 29. Mocne i słabe strony 52
Tabela 30. Szanse i zagrożenia 54
Tabela 31. Sfera społeczna – problemy.....55
Tabela 32. Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe – problemy.....55
Tabela 33. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna – problemy.....55
Tabela 34. Sfera społeczna – cele 56
Tabela 35. Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe – cele.....56
Tabela 36. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna – cele.....56
Tabela 37. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom wspólnotowy.....59
Tabela 38. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom krajowy.....61
Tabela 39. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom regionalny 63
Tabela 40. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom lokalny.....64

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Obrowo 12
Wykres 2. Udział procentowy liczby ludności zamieszkującej poszczególne miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Obrowo w 2015 r.....13
Wykres 3. Struktura ludności w Gminie Obrowo ze względu na płeć.....13
Wykres 4. Struktura ludności w Gminie Obrowo ze względu na wiek 14
Wykres 5. Obciążenie demograficzne.....14
Wykres 6. Przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze Gminy Obrowo 15
Wykres 7. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.....25
Wykres 8. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (2010-2014) 26

Wykres 9. Kwoty udzielonych świadczeń w zł 26
Wykres 10. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Obrowo 27
Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Obrowo w 2015 r. 28
Wykres 12. Podział przedsiębiorstw wg sekcji prowadzonej działalności w Gminie Obrowo w 2015 r. 28
Wykres 13. Struktura powierzchni Gminy Obrowo 30
Wykres 14. Struktura gospodarstw rolnych ze względu na powierzchnię 30
Wykres 15. Struktura zasiewów na terenie Gminy Obrowo 31
Wykres 16. Pogłowie zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Obrowo 31
Wykres 17. Pracujący wg płci na terenie Gminy Obrowo 33
Wykres 18. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Obrowo 33
Wykres 19. Udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym 34
Wykres 20. Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców danej gminy w 2014 r. 35
Wykres 21. Dochody własne i wydatki budżetu w zł przypadające na 1 mieszkańca w 2014 r. w gminach powiatu toruńskiego 35
Wykres 22. Dochody w zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Obrowo w latach 2010-2014 36
Wykres 23. Struktura wydatków Gminy Obrowo w latach 2010-2014 (w mln zł) 36

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Obrowo na tle powiatu toruńskiego 10
Mapa 2. Gmina Obrowo 11
Mapa 3. Związek ZIT Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego 12

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Jezioro Osieckie – plaża 42
Zdjęcie 2. Jezioro Osieckie 43
Zdjęcie 3. Zabytkowa chata chłopska – Dobrzynka, kiedyś pełniąca rolę plebani 44
Zdjęcie 4. Zabytkowy drewniany dom p. Barbary Marycz w Osieku nad Wisłą 44
Zdjęcie 5. Osiecka Izba Regionalna, przy ul. Toruńskiej w Osieku nad Wisłą, w której mieści się także Osiecki Klub Kultury i Biblioteka Publiczna 45
Zdjęcie 6. Eksponaty Osieckiej Izby Regionalnej i Osieckiego Klubu Kultury 45
Zdjęcie 7. Dwór w Obrowie 46

Spis schematów

Schemat 1. Analiza SWOT 52
Schemat 2. Dokumenty strategiczne, z którymi Strategia Rozwoju Gminy Obrowo wykazuje zgodność 59

Streszczenie

Strategia Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023 powstała z inicjatywy władz lokalnych, dostrzegających potrzebę kompleksowego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Głównym jej celem jest wskazanie zarówno kierunków rozwoju Gminy, jak i jej mieszkańców. W pracach nad przygotowaniem Strategii wzięli udział przedstawiciele władz, pracownicy Urzędu Gminy w Obrowie, przedstawiciele jednostek organizacyjnych Gminy oraz mieszkańcy.

Strategia jest podstawowym i najważniejszym dokumentem na szczeblu lokalnym, wskazującym problemy, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju. To nie tylko diagnoza stanu obecnego, ale także zbiór potrzeb i wynikających z nich kierunków działań. Głównym celem Strategii jest umożliwienie i sprzyjanie efektywnemu, prawidłowemu i szybkiemu rozwojowi Gminy zgodnie z przyjętym planem. Strategia wspiera takie pozytywne zmiany zachodzące na obszarze Gminy i pomaga w minimalizowaniu lub przezwyciężaniu pojawiających się barier. W tym kontekście szczególnie ważna jest współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, szczególnie w ramach Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego. Dokument ten ułatwia lokalnym władzom rozwiązywanie problemów gospodarczych, społecznych, ekologicznych i prawnych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Opracowanie Strategii jest ponadto istotne z punktu widzenia możliwości ubiegania się o środki zewnętrzne – krajowe i zagraniczne, w tym środki z Unii Europejskiej.

Inną przesłanką przemawiającą za koniecznością opracowania dokumentu jest także chęć przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego wchodzących w skład Gminy sołectw, poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentne realizowanie zaplanowanych działań. Strategia powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-kulturalnego i aktywizacji społeczności lokalnej. Priorytetowym zadaniem Strategii jest poprawa warunków życia mieszkańców. Opracowanie tego dokumentu pozytywnie wpłynie na planowanie rozwoju Gminy, jak również ułatwi codzienną działalność i podejmowanie decyzji przez jej władze.

Strategia została przygotowana w wyniku prac prowadzonych przez władze i pracowników Gminy oraz ekspertów Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. W dokumencie zostały uwzględnione planowane do realizacji przedsięwzięcia, które zgłosili mieszkańcy podczas zebrań sołeckich. Po opracowaniu projektu Strategii, przeprowadzono konsultacje społeczne dokumentu, podczas których mieszkańcy oraz reprezentanci różnych sektorów (społecznego, gospodarczego i publicznego) mieli możliwość zgłaszania uwag i sugestii do jego treści.

Strategia składa się z ośmiu rozdziałów, z których pierwsze trzy stanowią część diagnostyczną, a kolejne – część programową.

Charakterystyka aktualnego stanu Gminy polegała na zgromadzeniu informacji, ich analizie i ocenie w następujących obszarach:

- Położenie geograficzne, ludność, powierzchnia
- Sfera społeczna
- Gospodarka
- Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe
- Infrastruktura techniczna

Opracowanie diagnozy pozwoliło na ogólną ocenę stanu istniejącego Gminy oraz przeprowadzenie analizy SWOT czyli określenie jej mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń. Jednocześnie analiza SWOT umożliwiła identyfikację istniejących problemów, a następnie wybór optymalnej drogi ich rozwiązania, stanowiąc punkt wyjścia do wyznaczenia głównych kierunków rozwoju Gminy. Na podstawie dokonanej

diagnozy zostały określone obszary problemowe oraz cele, do osiągnięcia których Gmina powinna dążyć poprzez realizację planowanych przedsięwzięć.

Tabela 1. Problemy główne

Sfera	Problem
Sfera społeczna	Niewystarczający poziom zabezpieczenia potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej
Sfera gospodarcza	Niewystarczające wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych gminy oraz potencjału gospodarczego
Sfera infrastrukturalna	Nie w pełni dostosowana do potrzeb infrastruktura techniczna

Źródło: Opracowanie własne

Powyższe problemy pozwoliły na określenie celów w poszczególnych sferach.

Tabela 2. Cele główne

Sfera	Cel
Sfera społeczna	Zdrowe, aktywne i dobrze wykształcone społeczeństwo
Sfera gospodarcza	Zrównoważony rozwój gospodarczy Gminy
Sfera infrastrukturalna	Racjonalne inwestowanie w infrastrukturę techniczną z poszanowaniem środowiska naturalnego

Źródło: Opracowanie własne

Strategia jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego. Ostatnim etapem opracowania są sposoby wdrażania oraz monitorowanie realizacji dokumentu.

1. Wprowadzenie

1.1. Zakres terytorialny Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023 obejmuje obszar administracyjny Gminy Obrowo, w skład której wchodzą 21 sołectw. Jednostką administracyjną obsługującą Gminę jest Urząd Gminy w Obrowie mieszczący się przy ul. Aleja Lipowa 27.

1.2. Okres objęty Strategią

Strategia Rozwoju Gminy Obrowo wyznacza główne cele i kierunki jej rozwoju w latach 2016-2023.

1.3. Uzasadnienie opracowania Strategii

Celem niniejszej Strategii jest wyznaczenie głównych kierunków rozwoju Gminy w ciągu najbliższych lat. Planowanie strategiczne, które zmierza do wyznaczenia długofalowych priorytetów i sposobów ich osiągania, w sytuacji szybko zachodzących zmian umożliwia wypracowanie stabilnej podstawy do racjonalnego działania. Strategia ma stanowić narzędzie służące zapewnieniu poprzez długoterminowe i całościowe planowanie sukcesu lokalnej społeczności. Celem tego opracowania jest przygotowanie dokumentu, który pozwoli władzy lokalnej racjonalnie organizować swoje działania w przyszłości. Stanowi podstawę korzystania przez Gminę ze środków Unii Europejskiej i innych zewnętrznych źródeł finansowania. Ponadto tworzy platformę współpracy wszystkich zainteresowanych podmiotów (władz gminy, mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców).

1.4. Metody pracy nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii

Podczas prac nad Strategii wykorzystano wiele metod i narzędzi strategicznego planowania, takich jak: metoda ekspercka, metoda aktywnego planowania strategicznego, analiza SWOT oraz metody pośrednie – konsultacje społeczne oraz technika „burzy mózgów".

Niniejszy dokument składa się z dwóch części:

I. Część diagnostyczna – prezentująca diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy oraz analizę strategiczną SWOT

II. Część programowa – zawierająca wizję i cele rozwoju oparte na zidentyfikowanych obszarach problemowych, kierunki działań i planowane przedsięwzięcia, odniesienie celów do obowiązujących nadrzędnych dokumentów strategicznych, potencjalne źródła finansowania inwestycji oraz procedurę wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii

2. Diagnoza

2.1. Ogólna charakterystyka Gminy

2.1.1. Rys historyczny

Pierwsza wiadomość o wsi Obrowo pochodzi z 1309 r. W tym czasie była ona własnością mieszczan toruńskich. W 1392 r. książę Władysław Opolczyk zastawił Krzyżakom całą ziemię dobrzyńską, którą król Władysław Jagiełło odzyskał dopiero w 1405 r.

W 1564 r. w okresie Polski szlacheckiej większa część Obrowa znajdowała się w rękach Mikołaja Działyńskiego. W 1633 r. bracia Łubieńscy, biskup płocki Stanisław i biskup kujawski Maciej, uzgodnili pomiędzy sobą granice diecezji. Ustalili, że parafie w Ciechocinie, Dobrzejewicach, Nowogródku i Złotorii będą należały do diecezji kujawskiej, a parafie w Łążynie, Obrowie i Osieku nad Wisłą do diecezji płockiej. Regulacja granic diecezji została zatwierdzona bullą przez papieża Urbana VIII w 1639 r. Około 1673 r. właścicielem wsi był Szymon Tarnowski, herbu Rola.

Do połowy XVIII w. wieś należała do rodziny Nałęczów – najpierw w 1708 r. do Jana, a następnie do Kazimierza. Około połowy XVIII w. drogą koligacji rodzinnych majątek przeszedł do rodziny Romockich. W 1761 r. dziedzicem Obrowa był Jan Romocki, po którego śmierci w 1808 r. majątek odziedziczył syn, Hieronim. Romoccy oprócz Obrowa posiadali Zębówiec, Bartoszewo, Mniszek oraz Skrzypkowo. W 1844 r. majątek obrowski odziedziczył Ignacy Romocki, syn Hieronima.

W latach 1866–1880 z Osieka nad Wisłą przeniesiono do Obrowa siedzibę gminy. W tym czasie majątek znajdował się w rękach rodziny Ramlau, a następnie Rudowskich. Po 1896 r. miejscowość stanowiła własność Romana Góreckiego, który w 1898 r. przebudował dwór. W 1929 r. majątek obejmował łącznie 1087 ha powierzchni. Po śmierci Romana Góreckiego właścicielem został jego syn, Marian, który we wrześniu 1939 r., wraz z innymi przedstawicielami ziemiaństwa dobrzyńskiego, został aresztowany przez Niemców i wywieziony w okolice Królewca. Na przełomie lat 1939 i 1940 zginął, prawdopodobnie zamordowany przez hitlerowców. W dawnej siedzibie ziemiańskiej znajduje się obecnie Urząd Gminy Obrowo[1].

2.1.2. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Obrowo zlokalizowana jest w środkowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie toruńskim. Gmina położona jest wzdłuż drogowej i kolejowej trasy Toruń-Warszawa. Przebiegające obok siebie szlaki komunikacyjne dzielą ją na dwie części, zbliżone do siebie wielkością – część północną, o charakterze rolniczo-przemysłowym i część południową, obejmującą głównie tereny leśne.

Gmina Obrowo graniczy z następującymi gminami:

- Czernikowo, Lubicz i Wielka Nieszawka (powiat toruński)
- Ciechocin (powiat golubsko-dobrzyński)
- Aleksandrów Kujawski i miasto Ciechocinek (powiat aleksandrowski)

[1] www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl

Mapa 1. Położenie Gminy Obrowo na tle powiatu toruńskiego

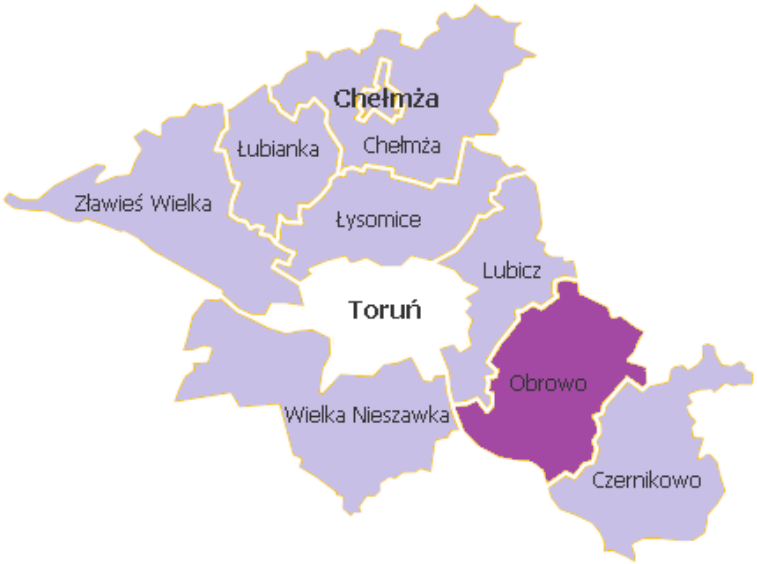

Źródło: *www.powiattorunski.pl*

Gmina Obrowo zajmuje powierzchnię 162 km², co stanowi około 13,2% powierzchni powiatu toruńskiego i 0,9% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego.

Strukturę Gminy stanowi 21 sołectw wiejskich:

- Bartoszewo
- Brzozówka
- Dobrzejewice
- Dzikowo
- Głogowo
- Kawęczyn
- Kazimierzewo
- Łążyn II
- Łążynek
- Obory
- Obrowo
- Osiek nad Wisłą
- Silno
- Sąsieczno
- Skrzypkowo
- Smogorzewiec
- Stajenczynki
- Szembekowo
- Zawały
- Zębowo
- Zębówiec

Mapa 2. Gmina Obrowo

Źródło: *obrowo.pl*

Obszar Gminy jest położony w niedalekim sąsiedztwie miasta Torunia – około 24 km. W niewielkiej odległości znajduje się także kilka większych ośrodków miejskich, m. in.: Golub-Dobrzyń, Lipno i Ciechocinek.

Tabela 3. Odległość Obrowa od wybranych miast województwa kujawsko-pomorskiego w km

Toruń	Golub-Dobrzyń	Lipno	Ciechocinek
24	30	27	42

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie odległości.info*

W 2014 r. Gmina przystąpiła do Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego i tym samym jest jednym z członków Związku ZIT Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego. ZIT to Zintegrowane Inwestycje Terytorialne na terenie miast Bydgoszczy i Torunia oraz obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i społecznych. Za pomocą instrumentu ZIT realizowane będą zintegrowane działania służące zrównoważonemu rozwojowi obszarów miejskich Bydgoszczy i Torunia oraz ich obszaru funkcjonalnego. Wsparcie polegać będzie na wzmacnianiu powiązań infrastrukturalnych i funkcjonalnych miast z ich otoczeniem.

Mapa 3. Związek ZIT Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego

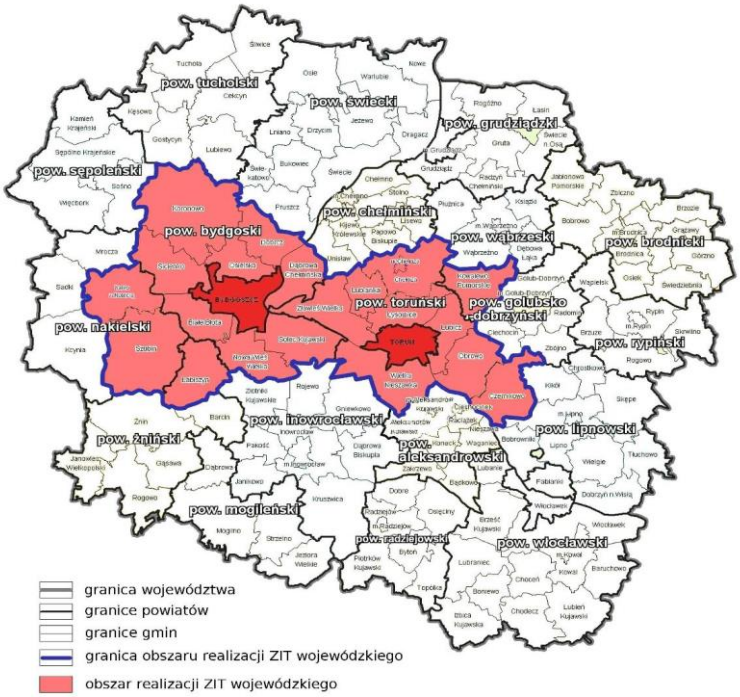

Źródło: *www.kujawsko-pomorskie.pl*

W 2015 r. Gmina stała się członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podgrodzie Toruńskie". Poza Obrowem w jego skład wchodzą gminy: Lubicz i Wielka Nieszawka. Podstawowym celem działalności stowarzyszenia jest poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD.

2.1.3. Liczba ludności

W 2015 r. Gminę Obrowo zamieszkiwały 15 124 osoby, a średnia gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 93 os./km². Obszar Gminy charakteryzuje się dużym potencjałem w zakresie kapitału społecznego. Od roku 2006 obserwuje się coroczny przyrost liczby jego mieszkańców. W latach 2006-2015 liczba osób ją zamieszkujących wzrosła aż o 51% (z 10 002 os. w 2006 r. do 15 124 os. w 2015 r.).

Gmina Obrowo jest położona w strefie oddziaływania dużego miasta jakim jest Toruń. Ze względu na jego bliskie sąsiedztwo (odległość drogowa z Obrowa do Torunia wynosi 24 km), obszar Gminy podlega procesom urbanizacyjnym. W ostatnich latach na jej terenie ogromną rolę odgrywają procesy migracyjne, przekładające się na znaczny przyrost liczby ludności.

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Obrowo

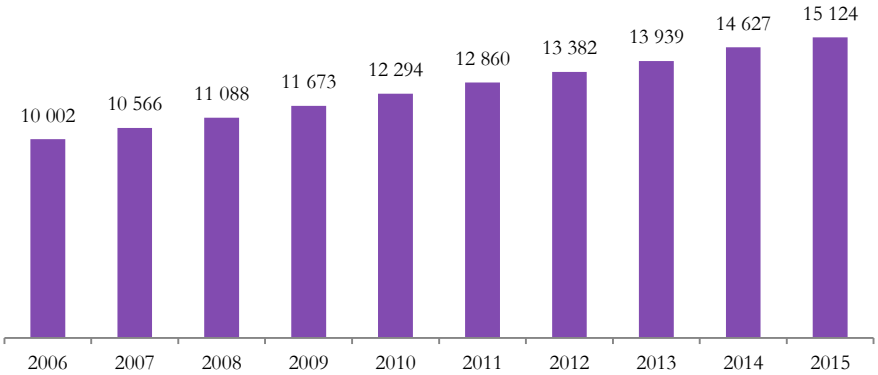

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Spośród wszystkich miejscowości znajdujących się w Gminie Obrowo, największą liczbą ludności charakteryzuje się Głogowo, które zamieszkuje 2 415 osób (tj. 15,97% ogólnej liczby ludności Gminy). Drugą, pod względem liczby mieszkańców miejscowością jest Brzozówka w której mieszkają 1 964 osoby (tj. 12,99% ogólnej liczby ludności Gminy). Do większych miejscowości można zaliczyć także Obrowo (1 706 mieszkańców) i Osiek nad Wisłą (1 629 mieszkańców). Najmniejszymi pod względem liczby ludności miejscowościami, które zamieszkuje mniej niż 1% osób są: Kazimierzewo, Kuźniki, Łęg-Osiek i Smogorzewiec.

Wykres 2. Udział procentowy liczby ludności zamieszkującej poszczególne miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Obrowo w 2015 r.

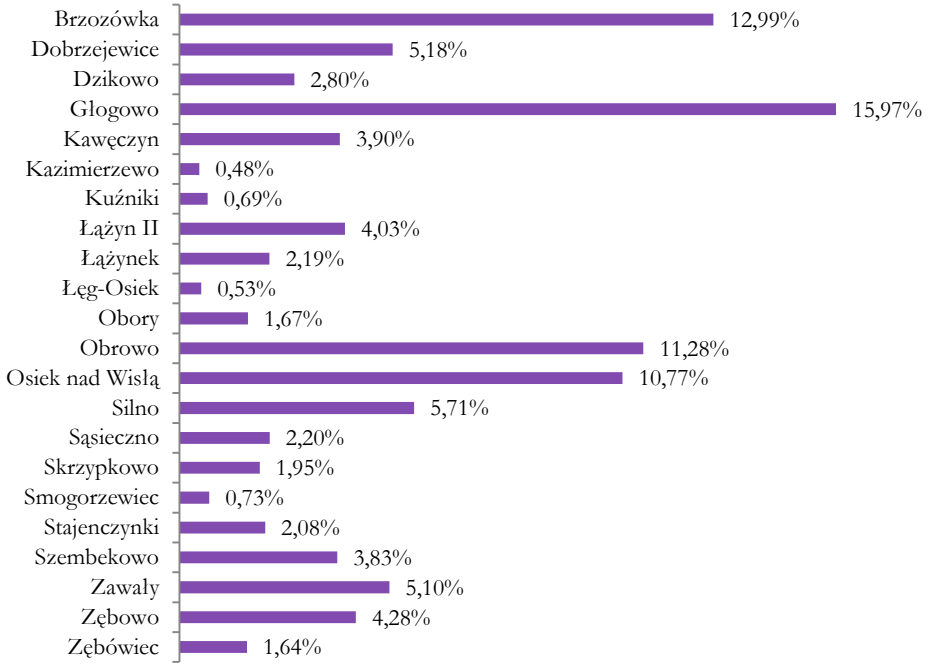

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

W latach 2006-2015, w Gminie Obrowo występowała stała, nieznaczna nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. W 2015 r. w ogólnej liczbie ludności kobiety stanowiły 50,8%, a mężczyźni 49,2%. Tym samym współczynnik feminizacji wyrażający się liczbą kobiet przypadającą na 100 mężczyzn wyniósł 103,2.

Wykres 3. Struktura ludności w Gminie Obrowo ze względu na płeć

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Biorąc pod uwagę udział poszczególnych grup wiekowych w ogólnej liczbie ludności, można zauważyć, że w latach 2006-2015 nieznacznie zmalał udział osób w wieku przedprodukcyjnym (z 25,2% w 2006 r. do 24,6% w 2015 r.) i produkcyjnym (z 64,8% w 2006 r. do 64,4% w 2015 r.) oraz wzrósł odsetek mieszkańców Gminy w wieku poprodukcyjnym (z 10%% w 2006 r. do 11,0% w 2015 r.).

Wykres 4. Struktura ludności w Gminie Obrowo ze względu na wiek

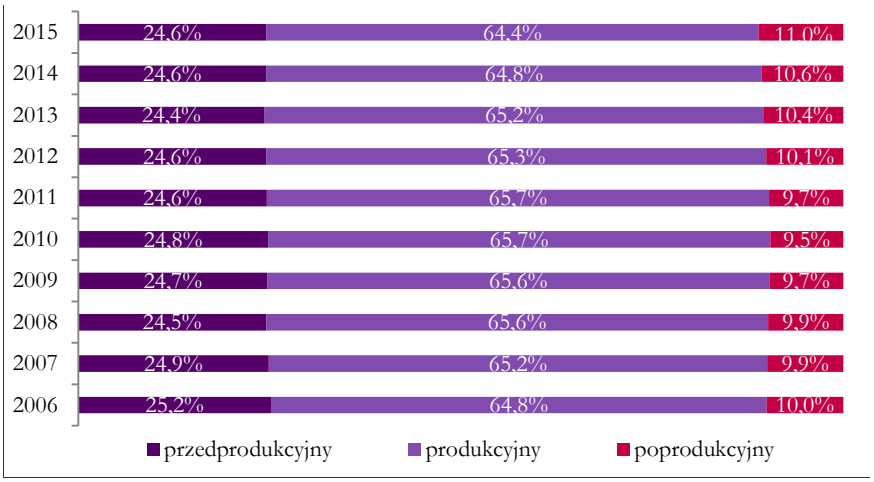

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Zwiększanie się udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym i zmniejszanie się udziału osób w wieku produkcyjnym skutkuje wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego na obszarze Gminy. Wskaźnik ten obrazuje liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W okresie 2006-2014 najniższą jego wartość odnotowano w roku 2009 – wynosiła ona 53 osoby. Od tego czasu obserwuje się coroczny wzrost wartości wskaźnika. W 2014 r. wyniósł on 56 osób i był niższy niż wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego (58 osób), a wyższy niż wskaźnik dla powiatu toruńskiego (55 osób).

Wykres 5. Obciążenie demograficzne

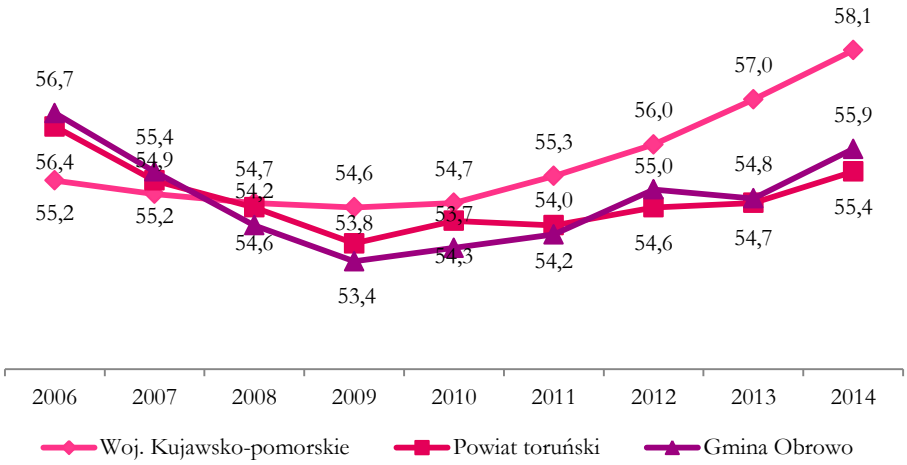

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie GUS*

W związku z postępującym zjawiskiem urbanizacji terenów podmiejskich, w ostatnich latach na obszarze Gminy Obrowo obserwuje się wysokie saldo migracji oraz dodatni przyrost naturalny. Osiedlanie się ludności na terenach wiejskich, położonych w pobliżu dużego miasta, jakim jest Toruń, skutkuje corocznym wzrostem liczby mieszkańców Gminy.

W 2014 r. saldo migracji w Gminie wynosiło 576 osób i wzrosło w porównaniu z rokiem 2006 o 178 osób. Przyrost naturalny wynosił natomiast 92 osoby.

Wykres 6. Przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze Gminy Obrowo

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie GUS*

2.1.4. Prognozy demograficzne

Prognozy liczby ludności nie są szacowane w podziale na poszczególne gminy, a jedynie w podziale na obszary miejskie i wiejskie danego powiatu.

Według prognoz GUS, liczba mieszkańców powiatu toruńskiego, na terenie którego znajduje się Gmina Obrowo, wzrośnie do roku 2050 o 35% w porównaniu z rokiem 2016.

Prognozę liczby ludności do roku 2050 dla powiatu toruńskiego, w podziale na płeć i wiek mieszkańców Gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Prognozy demograficzne dla obszaru wiejskiego powiatu toruńskiego na lata 2016-2050

Prognoza dla roku	Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2016	ogółem	89 758	44 510	45 248
	przedprodukcyjny	19 847	10 283	9 564
	produkcyjny	58 194	30 462	27 732
	poprodukcyjny	11 717	3 765	7 952
2020	ogółem	94 525	46 846	47 679
	przedprodukcyjny	20 341	10 547	9 794
	produkcyjny	61 156	31 996	29 160
	poprodukcyjny	13 028	4 303	8 725
2030	ogółem	105 227	52 030	53 197
	przedprodukcyjny	20 074	10 454	9 620
	produkcyjny	68 292	34 845	33 447
	poprodukcyjny	16 861	6 731	10 130
2040	ogółem	113 740	56 130	57 610
	przedprodukcyjny	20 284	10 562	9 722
	produkcyjny	73 348	36 800	36 548

	poprodukcyjny	20 108	8 768	11 340
2050	ogółem	121 080	59 866	61 214
	przedprodukcyjny	21 110	10 991	10 119
	produkcyjny	71 503	36 145	35 358
	poprodukcyjny	28 467	12 730	15 737

Źródło: *GUS, Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050*

Z prognoz GUS wynika także, że do roku 2050 saldo migracji na terenie powiatu będzie dodatnie. Natomiast wskaźnik przyrostu naturalnego będzie się wahał. Do roku 2030 liczba urodzeń będzie przewyższać liczbę zgonów. W kolejnych latach tendencja odwróci się, a wskaźnik przyrostu naturalnego wykaże ujemne wartości.

Poniższa tabela przedstawia prognozowany ruch naturalny i migracje ludności na obszarze wiejskim powiatu toruńskiego do roku 2050.

Tabela 5. Ruch naturalny i migracje ludności na obszarze wiejskim powiatu toruńskiego w latach 2016-2050

Prognoza dla roku	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały		Migracje zagraniczne na pobyt stały	
	Urodzenia	Zgony	Napływ	Odpływ	Imigracja	Emigracja
2016	952	704	1 855	892	13	13
2020	985	735	1 797	863	14	13
2030	979	845	1 605	780	19	13
2040	1 039	1 047	1 555	769	21	13
2050	1 056	1 159	1 559	770	21	13

Źródło: *GUS, Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050*

2.2. Sfera społeczna

2.2.1. Kultura i sport

Działalność kulturalną w Gminie prowadzi Gminny Ośrodek Kultury (GOK) w Obrowie, który zawiaduje również świetlicami wiejskimi oraz Izbą Regionalną w Osieku nad Wisłą. W ramach filii GOK w Osieku nad Wisłą działa też Osiecki Klub Kultury. GOK zajmuje się animacją i integracją społeczności lokalnej oraz edukacją kulturalną, w ramach której prowadzi różnorakie warsztaty, np. fotograficzne, malarskie, kreatywno-plastyczne, czy muzyczne. Organizuje również wiele imprez kulturalnych. W siedzibie GOK mieści się Galeria Sztuki „U Chopina", w której odbywają się wystawy prac lokalnych artystów i uczestników warsztatów artystycznych.

W poniższej tabeli zostały wskazane wszystkie instytucje kultury w Gminie Obrowo.

Tabela 6. Instytucje kultury

Gminny ośrodek kultury lub dom kultury	Świetlice wiejskie	Biblioteki*
• GOK w Obrowie • Osiecki Klub Kultury w Osieku nad Wisłą • Izba Regionalna w Osieku nad Wisłą	• Łążyn II • Zębowo • Obrowo • Skrzypkowo • Silno • Stajenczynki	• Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrzejewicach • Biblioteka Publiczna w Łążynie II • Biblioteka Publiczna w Obrowie • Biblioteka Publiczna w Osieku nad Wisłą

*Bez bibliotek szkolnych

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie gok.obrowo.pl*

Na terenie Gminy działa wiele grup zajmujących się działalnością kulturalną (m. in. występują na lokalnych i regionalnych imprezach, prowadzą warsztaty wśród dzieci i młodzieży). Zaliczyć do nich należy przede wszystkim:

- Klub Seniora „Sami Swoi" – klub prowadzi zajęcia z rękodzielnictwa, kurs komputerowy, kurs języka niemieckiego, zajęcia na basenie, przy klubie działa również chór seniora
- Zespół wokalno-muzyczny „Kawęczynianki", założony przy Kole Gospodyń Wiejskich w Kawęczynie, promuje folklor tradycyjny
- Osiecka Kapela Ludowa im. Kamińskich – kapela powstała na początku XX wieku, kultywuje lokalne tradycje muzyczne
- Zespół Wokalno-Instrumentalny, który składa się z uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, zespół jest autorem hymnu Gminy Obrowo
- Orkiestra Dęta Gminy Obrowo – uświetnia uroczystości religijne i kulturalne, a także bierze udział w przeglądach orkiestr dętych
- Teatr Ludowy im. Julii Procherowej – działa od ponad 40 lat w Skrzypkowie, zdobył wiele nagród i wyróżnień, zarówno w skali regionu, jak i kraju

Aktywnie działają również panie z Kół Gospodyń Wiejskich w Obrowie, Stajenczynkach, Zawałach oraz w Osieku nad Wisłą. Zajmują się one przede wszystkim kultywowaniem i promowaniem lokalnych tradycji ludowych.

Istotny wpływ na zachowanie i kultywowanie dziedzictwa kulturowego mają mieszkający i tworzący na terenie Gminy lokalni artyści i twórcy ludowi, zajmujący się m. in. malarstwem, rękodzielnictwem czy rzeźbiarstwem. Ich dzieła można podziwiać, a także kupić podczas lokalnych uroczystości, festynów i jarmarków.

Prężną działalność i aktywny udział w organizacji różnych imprez prowadzą również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w Kawęczynie, Osieku nad Wisłą, Szembekowie, Dobrzejewicach, Zawałach i Łążynku. Zawiadują też świetlicami należącymi do OSP.

W latach 2010 – 2014 na terenie Gminy odbyło się około 50 różnego rodzaju imprez kulturalnych. Cyklicznie odbywają się wydarzenia takie, jak:

- Warsztaty wielkanocne
- Konkurs plastyczny „Wielkanocne inspiracje"
- Podsumowanie warsztatów fotograficznych – wystawa
- Gminny Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej
- Konkurs pianistyczny i konkurs keyboardowy dla dzieci i młodzieży z Powiatu Toruńskiego
- Festyn Rodzinny – Dzień Dziecka
- Przegląd Piosenki Patriotycznej
- Warsztaty świąteczne dla dorosłych
- Warsztaty świąteczne dla dzieci
- Dożynki Gminne
- Przegląd Tradycyjnych Kapel Weselnych Ziemi Dobrzyńskiej

Na obszarze Gminy funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych, które swoimi działaniami przyczyniają się do wzmacniania i rozwijania aktywności lokalnej, budowania tożsamości, krzewienia kultury i tradycji, rozpowszechniania informacji na temat ochrony środowiska i zdrowego trybu życia.

Tabela 7. Najprężniej działające organizacje pozarządowe

Nazwa organizacji	Siedziba	Główne cele działalności
Wiejskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Edukacja dla Demokracji”	Zębowo	▪ Wszechstronny rozwój obszarów wiejskich w zakresie edukacji, kultury, sportu, zdrowia, gospodarki i agroturystyki ▪ Tworzenie warunków do pełnego rozwoju intelektualnego i fizycznego społeczności wiejskiej ▪ Prowadzenie działalności edukacyjnej profilaktycznej i wychowawczej na rzecz dzieci i młodzieży wiejskiej, w tym szczególnie poprzez prowadzenie szkoły publicznej wg projektu „mała szkoła” dla dzieci klas I – III oraz wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3 – 6 lat
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Skrzypkowo	Skrzypkowo	▪ Tworzenie warunków do pełnego rozwoju intelektualnego i fizycznego społeczności wiejskiej ▪ Podejmowanie działań na rzecz edukacji i wychowania społeczeństwa wiejskiego do integracji europejskiej ▪ Propagowanie rolnictwa ekologicznego i zdrowej rodzimej żywności ▪ Wszechstronny rozwój obszarów wiejskich w zakresie edukacji, kultury, sportu, zdrowia, gospodarki i agroturystyki ▪ Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich oraz regionów zagrożonych ubóstwem i bezrobociem ▪ Wyzwalanie i wspieranie inicjatyw społecznych zmierzających do wzbogacenia możliwości edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych z obszarów wiejskich ▪ Prowadzenie Teatru Ludowego im. Julii Procherowej
Stowarzyszenie Ekologiczne „Źródło”	Obrowo	▪ Ochrona terenów zielonych, wód stojących, cieków wodnych ▪ Wspieranie i kreowanie inicjatyw proekologicznych ▪ Organizowanie imprez sportowych, artystycznych itp.
Stowarzyszenie Bractwo Rycerskie Ziem Toruńskich w Brzozówce	Brzozówka	▪ Popularyzacja idei i tradycji rycerskich średniowiecza i czasów nowożytnych ▪ Popularyzacja walorów historycznych regionu oraz pogłębianie znajomości historii ▪ Organizowanie imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych nawiązujących do tematyki średniowiecza ▪ Działania na rzecz osób niepełnosprawnych ▪ Działania na rzecz aktywizacji społecznej i kulturalnej młodzieży
Obrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Edukacji, Kultury i Sportu „Nasza Szkoła”	Obrowo	▪ Rozwój kultury, edukacji i sportu w gminie Obrowo ▪ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej placówkom oświatowym i wychowawczym oraz osobom prawnym i fizycznym zajmującym się upowszechnianiem oświaty, kultury oraz sportu i rekreacji ▪ Wyposażenie placówek oświatowych i wychowawczych w potrzebny sprzęt ▪ Ustanawianie stypendiów naukowych dla uczniów, studentów i podnoszących kwalifikacje nauczycieli
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Osiek nad Wisłą	Osiek nad Wisłą	▪ Integrowanie społeczności do aktywnego działania na rzecz środowiska lokalnego ▪ Pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych – stwarzanie możliwości uczestnictwa w życiu publicznym

Fundacja TRYBIK	Brzozówka	▪ Rozwijanie i promowanie idei samorządności lokalnej na terenie gminy ▪ Upowszechnianie wiedzy o podstawach prawnych, prawach obywateli itp.
Stowarzyszenie Pomoc Osobom Niepełnosprawnym „Podaj Rękę”	Obrowo	▪ Niesienie pomocy osobom niepełnosprawnym posiadającym upośledzenia umysłowe jak i fizyczne, wrodzone i nabyte ▪ Organizacja stałego miejsca spotkań osób niepełnosprawnych na terenie gminy Obrowo ▪ Organizacja własnej bazy rehabilitacyjnej
Stowarzyszenie „Nasze Silno”	Silno	▪ Propagowanie i wspieranie działań służących poprawie życia i rozwoju społeczności lokalnej miejscowości Silno, gminy Obrowo oraz miejscowości ościennych należących do innych gmin

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych z urzędu gminy oraz obrowo.pl i powiattorunski.pl*

Działalność sportowa w Gminie jest rozwijana przez liczne kluby sportowe (w tym uczniowskie). Wśród nich najprężniej działają :

- Klub Sportowy „Kamus Maraton”
- Klub Sportowy „Orzeł”
- Klub Sportowy „Tygrysy”
- Uczniowski Klub Sportowy „A&W Team Obrowo”
- Uczniowski Klub Sportowy „Feniks Obrowo”
- Uczniowski Klub Sportowy „Copernicus” Toruń Sekcja Obrowo
- Stowarzyszenie Unikat Futsal Club Osiek

Organizacją działań sportowych zajmuje się gminny koordynator sportu. Sport dla dorosłych skupia się wokół ogniw LZS, a uczniowie szkół są objęci systemem współzawodnictwa Szkolnego Związku Sportowego. Zgodnie z kalendarzem imprez co roku w Gminie odbywa się 5-7 imprez sportowych takich, jak: turnieje piłki nożnej, piłki siatkowej, tenisa stołowego, biegi itd.

Infrastrukturę sportową w Gminie tworzą:

- Wielofunkcyjny kompleks sportowy „Moje Boisko Orlik 2012” w Dobrzejewicach
- Kompleks boisk sportowych w Obrowie
- Boisko wielofunkcyjne w Brzozówce
- Stadion sportowy w Głogowie
- Sale gimnastyczne przy szkołach w Dobrzejewicach, Obrowie, Brzozówce i Osieku nad Wisłą

2.2.2. Edukacja

Na terenie Gminy Obrowo działają 2 publiczne placówki wychowania przedszkolnego:

- Przedszkole Samorządowe w Brzozówce (5 oddziałów)
- Przedszkole Samorządowe w Osieku nad Wisłą (6 oddziałów)

Ponadto wychowaniem przedszkolnym zajmują się oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (tzw. „0”) i punkt przedszkolny w Łążynie II. W Gminie działają również 4 przedszkola niepubliczne.

Począwszy od 2006 r. liczba dzieci w przedszkolach publicznych wzrosła z 71 osób do 246 osób. W oddziałach przedszkolnych sytuacja jest dużo bardziej zróżnicowana, gdyż corocznie liczba wychowanków ulega nieznacznym wahaniom. Natomiast punkt przedszkolny od 2015 r funkcjonuje z jednym oddziałem

do którego uczęszcza maksymalna ilość dzieci. W przyszłych latach liczba dzieci może wzrastać w związku z tym, że od 1 września 2015 r. każde dziecko 4-letnie zyskało prawo do edukacji przedszkolnej, a od 1 września 2017 r. takie prawo uzyska każdy 3-latek.[2] Wprowadzenie nowych przepisów oświatowych spowoduje konieczność utworzenia dodatkowych miejsc w już istniejących placówkach lub powstanie nowych publicznych lub niepublicznych form wychowania przedszkolnego.

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych edukacją przedszkolną wyniósł w 2014 r. 68,4% i był nieco wyższy niż w powiecie toruńskim (67,9%) i niższy niż w województwie kujawsko-pomorskim (75,5%).

Mieszkańcy mogą korzystać również z opieki żłobkowej. Opiekę taką nad dziećmi do lat 3 zapewnia klubik dziecięcy prowadzony przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Skrzypkowo.

Sieć szkół podstawowych w Gminie tworzy 5 placówek:

- Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Brzozówce
- Szkoła Podstawowa im. mjr Henryka Sucharskiego w zespole w Osieku nad Wisłą
- Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Łążynie II
- Szkoła Podstawowa w zespole im. Jana Pawła II w Obrowie
- Szkoła Podstawowa im. gen. J. H. Dąbrowskiego w Dobrzejewicach

Wychodząc naprzeciw zainteresowaniom dzieci i młodzieży w Gminie Obrowo utworzono Publiczną Szkołę Muzyczną I stopnia w Osieku nad Wisłą, której organizacja obejmuje cykl kształcenia 4 letni i 6 letni.

W badanym okresie liczba uczniów szkół podstawowych systematycznie wzrastała z 754 uczniów w 2006 r. do 1181 uczniów w 2015 r. (wzrost o 56,6%). Podobnie jest w szkole muzycznej, gdzie również z roku na rok zwiększa się liczba uczniów.

Sieć szkół ponadpodstawowych tworzą:

- Gimnazjum w zespole im. Jana Pawła II w Obrowie
- Gimnazjum w zespole im. Prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Dobrzejewicach
- Liceum Ogólnokształcące w zespole im. Prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Dobrzejewicach

Liczba uczniów 2 gimnazjów w badanym okresie znajduje się na podobnym poziomie (w 2015 r. wyniosła 442 osoby). Na terenie Gminy istnieje jedna placówka kształcenia ponadgimnazjalnego – Liceum Ogólnokształcące w Dobrzejewicach. Liczba uczniów liceum w ostatnich latach stopniowo maleje (w 2015 r. do szkoły uczęszczało 32 uczniów). Taki stan rzeczy jest pochodną położenia gminy w pobliżu dużego ośrodka miejskiego (Toruń), który jest dla młodzieży głównym ośrodkiem kształcenia ponadgimnazjalnego oraz coraz lepszego połączenia komunikacyjnego z miastem oraz ponownego rozwoju i zainteresowania szkołami zawodowymi.

Poniższa tabela prezentuje szczegółowe informacje na temat rodzajów i liczby placówek oświatowych oraz ich wychowanków.

[2] Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 827 z późn. zm.)

Tabela 8. Rodzaje i liczba placówek edukacyjnych oraz ich uczniów

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wychowanie przedszkolne										
Liczba przedszkoli	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Liczba wychowanków w przedszkolu	71	111	137	152	143	188	190	216	219	246
Liczba nauczycieli w przedszkolach	5	7	8	9	9	11	11	11	11	11
Liczba oddziałów przedszkolnych „0”	6	5	5	5	5	6	5	6	6	5
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych „0”	109	80	90	100	92	124	108	132	119	102
Liczba nauczycieli w oddziałach „0”	6	5	5	5	5	6	5	6	6	5
Szkolnictwo podstawowe										
Liczba szkół podstawowych	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Liczba oddziałów szkół podstawowych	44	44	44	47	50	52	53	55	60	61
Liczba uczniów szkół podstawowych	754	763	754	779	826	893	925	949	1068	1181
Liczba nauczycieli w szkołach podstawowych	98	99	99	102	109	112	113	114	128	136
Szkolnictwo ponadpodstawowe										
Liczba gimnazjów	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Liczba uczniów gimnazjum	403	403	415	398	383	386	399	431	429	442
Liczba oddziałów gimnazjum	19	19	20	20	20	20	19	20	20	21
Liczba nauczycieli w gimnazjach	37	37	37	37	40	40	40	40	40	42
Szkolnictwo ponadgimnazjalne										
Liczba LO	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Liczba uczniów LO	49	62	58	52	36	38	36	39	37	32
Liczba oddziałów LO	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Liczba nauczycieli w LO	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Inne formy wychowania przedszkolnego (punkt przedszkolny)										
Liczba punktów przedszkolnych	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
Liczba wychowanków w pp	0	0	0	30	43	49	35	38	40	25
Liczba oddziałów w pp	0	0	0	2	2	2	2	2	2	1
Liczba nauczycieli pp	0	0	0	2	2	2	2	2	2	1
Publiczna Szkoła Muzyczna I stopnia										
Liczba szkół muzycznych	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Liczba uczniów PSM I st.	0	0	0	0	0	0	0	48	78	87
Liczba nauczycieli PSM I st.	0	0	0	0	0	0	0	12	16	18

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Pod względem wyników egzaminów, w badanych latach uczniowie szkół podstawowych uzyskiwali wyniki zawsze równe lub wyższe od średniej powiatowej i wojewódzkiej. W 2015 r. średni wynik w Gminie wyniósł 67% z języka polskiego i matematyki oraz 80% z języka obcego nowożytnego. Zadawalające jest to, że corocznie osiągane wyniki są coraz wyższe.

Tabela 9. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty (2013-2015)

	Gmina Obrowo	Powiat toruński	Województwo kujawsko-pomorskie	Kraj
2015				
Cześć I (j. polski i matematyka)	**67%**	63%	64%	67%
Część II (j. angielski)*	**80%**	74%	75%	78%
2014				
Cześć I (j. polski i matematyka)	**64%**	64%	63%	65%
2013				
Cześć I (j. polski i matematyka)	**62%**	60%	59%	60%

*od roku szkolnego 2014/2015 sprawdzian w kl. VI szkoły podstawowej składa się z dwóch części:

- część pierwsza – obejmuje zadania z języka polskiego i z matematyki,
- część druga – obejmuje zadania z języka obcego nowożytnego.

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie raportów OKE w Gdańsku*

Uczniowie dwóch szkół gimnazjalnych działających na terenie Gminy w 2015 r. z części humanistycznej (język polski – 55%, historia i wiedza o społeczeństwie 62%) osiągnęli wyniki zbliżone do średniej dla powiatu toruńskiego (odpowiednio 58% i 61%). Natomiast wyniki z części matematyczno-przyrodniczej (matematyka – 50%, przedmioty przyrodnicze – 51%) były wyższe zarówno od średniej w powiecie, jak i w województwie. Pod względem wyników z języka angielskiego zarówno na poziomie podstawowym jak i zaawanasowanym, Gmina Obrowo nie odbiega od wyników osiąganych w powiecie, są jednak one niższe niż w województwie.

Tabela 10. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2015

	Gmina Obrowo	Powiat toruński	Województwo kujawsko-pomorskie	Kraj
Część humanistyczna				
Język polski	**55%**	58%	60%	62%
Historia i wiedza o społeczeństwie	**62%**	61%	62%	64%
Część matematyczno-przyrodnicza				
Matematyka	**50%**	43%	47%	48%
Przedmioty przyrodnicze	**51%**	47%	48%	50%
Język angielski				
Poziom podstawowy	**58%**	58%	63%	67%
Poziom rozszerzony	**36%**	37%	44%	48%

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie raportów OKE w Gdańsku*

Analiza powyższych wyników wskazuje, że na egzaminach uczniowie osiągają niższe wyniki z części humanistycznej. Wskazuje to na potrzebę rozwijania tzw. kompetencji kluczowych, szczególnie w zakresie nauk humanistycznych. Potrzeba rozwoju tychże kompetencji na wszystkich poziomach kształcenia wynika także z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Kompetencje kluczowe stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Są one szczególnie niezbędne do samorealizacji i rozwoju osobistego, integracji społecznej, bycia aktywnym obywatelem i zatrudnienia. Kompetencje te mają istotne

znaczenie w społeczeństwie wiedzy i gwarantują większą elastyczność siły roboczej, umożliwiając jej szybsze dostosowanie się do stałych zmian w świecie, w którym zachodzą coraz liczniejsze wzajemne powiązania. Stanowią również ważny czynnik innowacji, produktywności i konkurencyjności, a ponadto mają wpływ na motywację i zadowolenie. Zdobywanie kluczowych kompetencji jest spójne z zasadami równości i dostępu dla wszystkich.[3]

W związku z tym, wszystkie szkoły prowadzą zajęcia dodatkowe z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych. Potrzeby w tym względzie nie są jednak zaspokojone. Konieczne jest dalsze rozwijanie kompetencji kluczowych poprzez organizację nowych zajęć lub utrzymanie tych prowadzonych obecnie. Liczbę zajęć w poszczególnych placówkach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Tygodniowa liczba godzin zajęć rozwijających kompetencje kluczowe (2015 r.)

Rodzaj zajęć	SP Łążyn II	ZS Brzozówka	SP Dobrzejewice	SP Osiek n/Wisłą	ZS Obrowo
porozumiewanie się w języku ojczystym	4	4	9	3	5
porozumiewanie się w językach obcych	2	6	6	4	11
kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	1	4	6	5	16
kompetencje informatyczne	0	1	2	1	2
umiejętność uczenia się	0	0	0	0	15
kompetencje społeczne i obywatelskie	2	3	1	0	4
inicjatywność i przedsiębiorczość	0	2	1	0	3
świadomość i ekspresja kulturalna	1	6	10	3	7
Razem	**10**	**26**	**35**	**16**	**63**

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Na terenie Gminy działa też Liceum Ogólnokształcące w Dobrzejewicach, którego organem prowadzącym jest Gmina Obrowo. Placówka liczy 32 uczniów (2015 r.). Do egzaminu maturalnego w roku 2015 dopuszczonych było tylko 9 uczniów. W innych gminach powiatu toruńskiego oddziały maturalne również są bardzo małe. Najsłabsze wyniki osiągnęli uczniowie z egzaminu z matematyki (33%), a najlepsze z egzaminu z języka angielskiego (71%). Podobne trendy widoczne są na poziomie powiatu i województwa.

[3] Kompetencje kluczowe to: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [Dz. U. L 394 z 30.12.2006].

Tabela 12. Wyniki egzaminu maturalnego (2015 r.)

	J. polski	Matematyka	J. angielski
Gmina Obrowo	64%	33%	71%
Powiat Toruński	58%	35%	62%
Województwo kujawsko-pomorskie	65%	52%	75%

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie raportów OKE w Gdańsku i zsdobrzejewice.nets.pl*

2.2.3. Pomoc społeczna

Wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców jest skala świadczonej pomocy społecznej. Jednostką organizacyjną Gminy Obrowo zapewniającą usługi w zakresie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W strukturze GOPS znajduje się Komórka Świadczeń Rodzinnych, a także Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochronie ofiar przemocy w rodzinie. Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu kierowane są do domów pomocy społecznej. Tego typu placówka znajduje się w Dobrzejewicach. Jest to DPS „Dom Kombatanta", liczący 62 miejsca. Brak jest natomiast dziennych domów opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Inne jednostki pomocy i integracji społecznej to:

- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (35 miejsc) w Osieku nad Wisłą
- 4 Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży wspierające funkcje opiekuńczo-wychowawcze rodziny
- Spółdzielnia Socjalna „Lubiczanka", oferująca odpłatne usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne dla osób starszych i niepełnosprawnych (działa na terenie Gminy Obrowo i Gminy Lubicz).

Biorąc pod uwagę m. in. postępujące starzenie się społeczeństwa, konieczne jest zapewnienie przede wszystkim różnorakich form opieki, aktywizacji i integracji dla seniorów.

Trudna sytuacja na rynku pracy i rosnące koszty utrzymania zmuszają mieszkańców do korzystania ze wsparcia oferowanego przez GOPS. Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej na terenie Gminy Obrowo w 2015 r. było ubóstwo (312 rodzin objętych pomocą), a ponadto bezrobocie (203 rodziny), potrzeba ochrony macierzyństwa (85 rodzin) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (81 rodzin). Podobnie sytuacja kształtowała się w 2012 r. i 2010 r.

Tabela 13. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej w latach 2010, 2012, 2015

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w tych rodzinach		
	2010	2012	2015	2010	2012	2015
Ubóstwo	244	262	312	813	831	1 032
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	5	4	4	6	7	4
Potrzeba ochrony macierzyństwa	85	90	95	432	447	467
Bezrobocie	203	216	220	717	735	755
Niepełnosprawność	118	112	108	334	322	294

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w tych rodzinach		
	2010	2012	2015	2010	2012	2015
Długotrwała choroba	104	103	140	275	301	370
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	81	114	139	331	436	517
- rodziny niepełne	47	65	63	147	189	177
- rodziny wielodzietne	23	27	33	133	163	195
Alkoholizm	16	22	21	62	67	69
Narkomania	0	0	4	0	0	11
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	4	3	7	6	3
Przemoc w rodzinie	4	4	4	17	16	19
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	2	5	5	8	24	19
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	73	0	0	236

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MPiPS-03 z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Obrowie*

W badanym okresie rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną wzrosła (z 605 osób/345 rodzin w 2010 r. do 708 osób/377 rodzin w 2015 r.). Jest to wzrost o 17% w przypadku liczby osób, którym na mocy decyzji administracyjnej przyznano świadczenia oraz o 9% pod względem liczby rodzin, które korzystają ze świadczeń.

Wykres 7. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

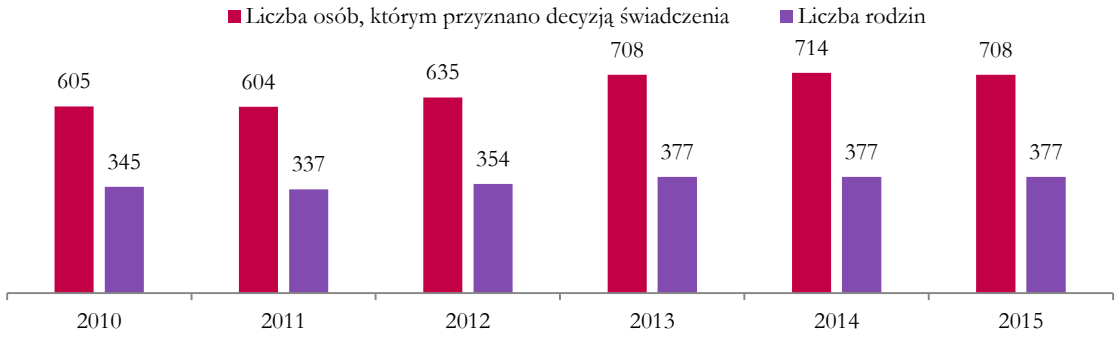

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MPiPS-03 z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Obrowie*

W 2014 r. odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej wyniósł 8,9% i był niższy niż w 2013 r. (9,1%), tym samym należał do jednych z najniższych w powiecie toruńskim.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w gospodarstwach domowych w miejscu zamieszkania, za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosił w 2014 r. na obszarze Gminy 8,7% i był niższy niż w powiecie toruńskim (11,0%) i województwie kujawsko-pomorskim (10,5%).

Wykres 8. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (2010-2014)

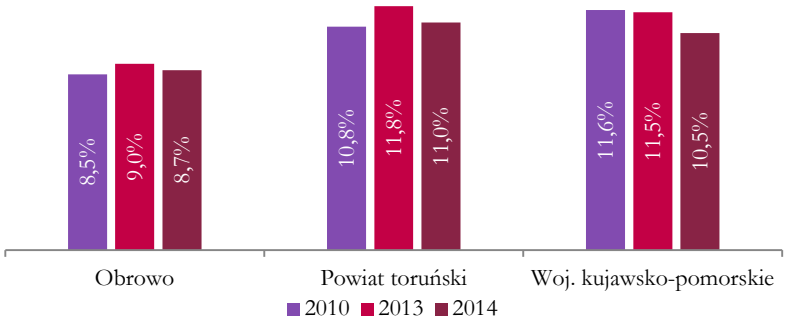

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL*

Największe wydatki GOPS ponosi na wypłatę zasiłków stałych i okresowych. W badanym okresie najbardziej wzrosła kwota wypłacanych zasiłków okresowych z ponad 75 tys. zł w 2010 r. do 384 tys. w 2015 r. (wzrost aż o 410 %). Ponadto wzrosło korzystanie z zasiłków stałych z ponad 187 tys. zł w 2010 r. do ponad 228 tys. zł w 2014 r. (wzrost o 22%), a także z usług opiekuńczych i dodatków mieszkaniowych. Dużym wahaniom ulegały kwoty świadczeń przeznaczonych na wypłatę zasiłków celowych i w naturze. Łączna kwota wskazanych na poniższym wykresie świadczeń udzielonych w 2015 roku wyniosła 1 077 845 zł, z czego większość (36%) stanowiły zasiłki okresowe.

Wykres 9. Kwoty udzielonych świadczeń w zł

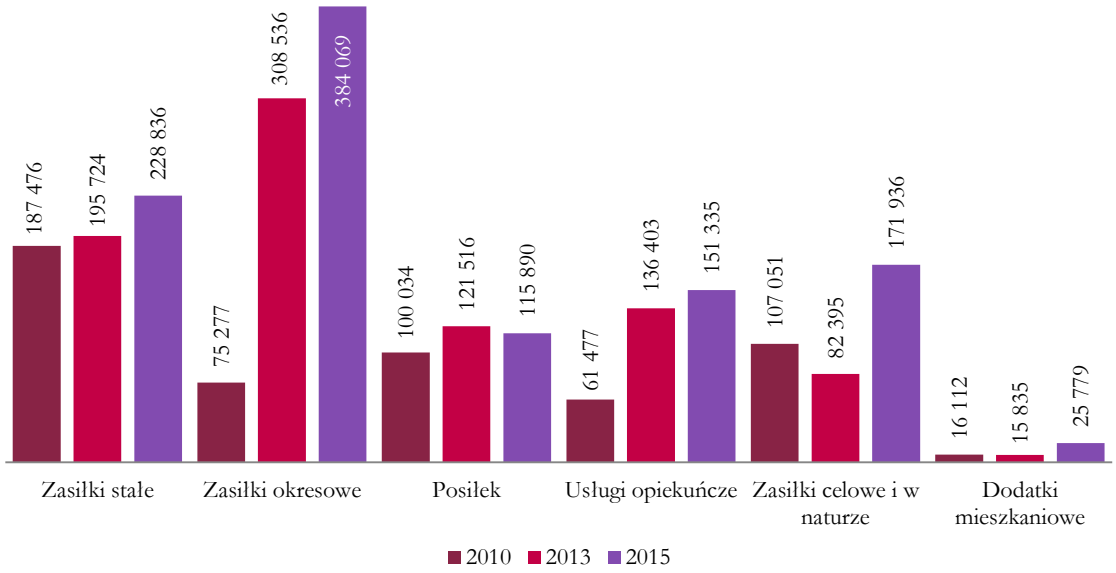

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Obrowie*

Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców można przedstawić przy pomocy wskaźnika deprywacji lokalnej, który wyraża stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W Gminie Obrowo w 2014 r. wskaźnik ten wyniósł 89 osób/1000 mieszkańców i tym samym Obrowo znalazło się w grupie gmin o najniższym natężeniu korzystania z pomocy społecznej.

2.2.4. Ochrona zdrowia

Usługi medyczne na terenie Gminy świadczy Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w Dobrzejewicach oraz 3 Wiejskie Ośrodki Zdrowia w Obrowie, Zębowie i Osieku nad Wisłą. W SPZOZ w Dobrzejewicach udzielane są porady w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. W ośrodku

znajduje się także poradnia ginekologiczno-położnicza oraz poradnia stomatologiczna. Według danych za rok 2014, na jedną przychodnię przypada 3 715 osób.

Opiekę specjalistyczną i ambulatoryjną zapewniają specjalistyczne przychodnie i szpitale w Toruniu.

Liczba udzielonych porad lekarskich wzrasta z roku na rok. Szczegółowe dane odnośnie liczby udzielonych porad w latach 2007-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Liczba porad lekarskim udzielonych na terenie Gminy Obrowo w latach 2007-2014

Podstawowa Opieka Zdrowotna								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Porady lekarskie	27 641	35 976	34 400	34 504	40 104	48 165	43 089	45 533

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Ponadto na terenie Gminy działa punkt informacyjno-konsultacyjny dla osób uzależnionych, współuzależnionych i członków ich rodzin oraz osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Spotkania odbywają się w Obrowie, Dobrzejewicach i Osieku nad Wisłą. Działalność prowadzi również Grupa AA „Wola".

Mieszkańcy Gminy mają dostęp do apteki (Dobrzejewice) i 3 punktów aptecznych (Obrowo, Brzozówka, Osiek nad Wisłą).

2.3. Gospodarka

2.3.1. Podmioty gospodarcze

W 2015 r. na terenie Gminy Obrowo działało łącznie 1 070 podmiotów gospodarczych, z czego 116 stanowiły przedsiębiorstwa nowo zarejestrowane. Najwięcej przedsiębiorstw działało w: Brzozówce (195 firm), Głogowie (185 podmiotów) i Osieku nad Wisłą (141 przedsiębiorstw). Analiza liczby przedsiębiorstw w latach 2006-2015 pokazuje, że do roku 2012 liczba firm nowo zarejestrowanych w Gminie rosła – w 2012 r. do rejestru wpisano 122 podmioty. W latach 2013 i 2014 obserwowano spadek liczby nowopowstałych przedsiębiorstw, zaś w 2015 r. ponowny wzrost ich liczby.

Wykres 10. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Obrowo

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

W latach 2006-2015 na terenie Gminy wzrost liczby podmiotów gospodarczych wynosił 91% (z 560 w 2006 r. do 1 070 do 2015 r.).

Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Obrowo w 2015 r.

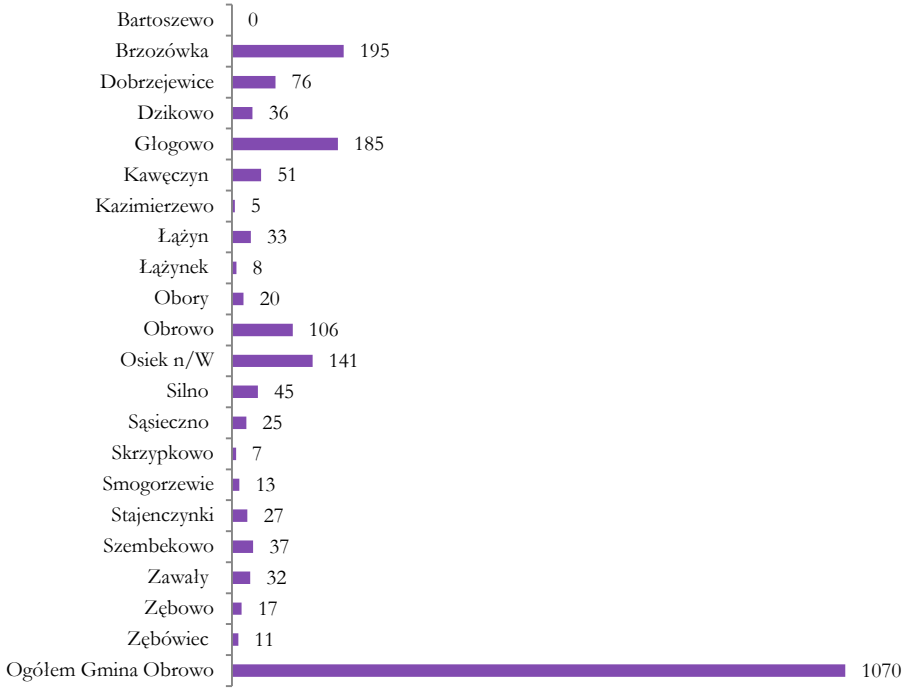

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Wiodącymi branżami przemysłu i usług na obszarze Gminy są następujące sektory:

- Usługi niematerialne – 25,1% podmiotów gospodarczych
- Transport – 19,6% firm
- Budownictwo – 17,2% przedsiębiorstw

Wykres 12. Podział przedsiębiorstw wg sekcji prowadzonej działalności w Gminie Obrowo w 2015 r.

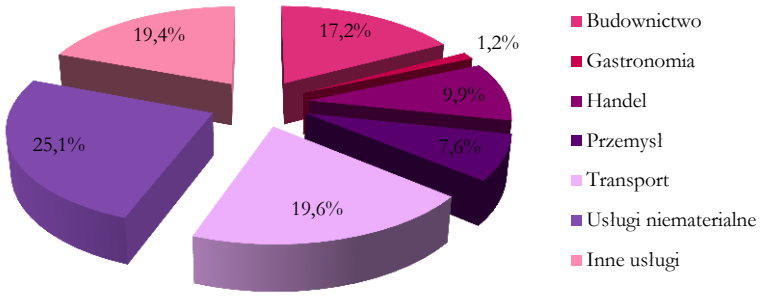

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Największa liczba firm działających w sektorach: handlu, przemysłu i transportu występuje w Brzozówce. Natomiast w Głogowie jest zarejestrowanych najwięcej przedsiębiorstw spośród wszystkich firm, które funkcjonują w Gminie, które prowadzą działalność w branży budowlanej, gastronomicznej oraz usługowej.

W poniższej tabeli przedstawiono najważniejsze przedsiębiorstwa działające na terenie Gminy Obrowo.

Tabela 15. Najważniejsze firmy i zakłady na terenie Gminy Obrowo

Nazwa firmy	Miejsce działalności	Zakres działalności
AUTO – MOTO Firma Zaopatrzenia Technicznego Eugeniusz Gurzyński	Brzozówka	Handel częściami zamiennymi do samochodów
BRESSE - POL sp. z o. o.	Brzozówka	Sprzedaż artykułów spożywczych i przemysłowych
TIR –TRANS Rutka Henryka	Brzozówka	Międzynarodowy transport publiczny
P.H.U. Euro –Duet s.c. Frankiewicz Małgorzata i Frankiewicz Robert	Brzozówka	Usługi transportowe
BEZET – AGRO Basa Zbigniew	Brzozówka	Handel częściami do maszyn
F.H.U. Agrokotlina Toruńska Korczewska Katarzyna	Brzozówka	Usługi agroturystyczne gastronomiczne
Zajazd „Rytkówka" Katarzyna Rytka	Obrowo	Gastronomia, hotel
Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych Janusz Długołęcki	Obrowo	Produkcja tworzyw sztucznych
AGROTRANS Piętka Krystyna	Obrowo	Handel opałem i materiałami budowlanymi
POLSKI KONCERN NAFTOWY ORLEN S.A.	Obrowo	Sprzedaż paliwa
Firma Transportowa Padykula Andrzej	Obrowo	Usługi transportowe
Piekarnia Cukiernia B.K Rumińscy	Głogowo	Piekarnia, cukiernia
Materiały Budowlane TARYK Spółka Jawna Zofia i Tadeusz Krzemień	Głogowo	Sprzedaż materiałów budowlanych
P.H.U BASTION Motel Róża Wiatrów Chybiński Jacek	Głogowo	Motel, gastronomia
P.H.U. FASTERM Majkowska Grażyna	Głogowo	Budownictwo, handel materiałami budowlanymi
Firma Usługowo Handlowa Wiącek Tomasz	Silno	Handel opałem i materiałami budowlanymi
Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe „BETPOL" Lesiński Piotr	Silno	Usługi geodezyjne i kartograficzne, budownictwo
Strzelecki Dariusz BETPOL BIS	Silno	Budownictwo jednorodzinne
Malanowski Bronisław BETPOL	Silno	Budownictwo jednorodzinne
Firma Transportowa Mieczysław Celmer	Kawęczyn	Usługi transportowe
Firma Handlowa TERA Wojciechowska Teresa	Kawęczyn	Handel opałem materiałami budowlanymi
Usługi Stolarskie Jahnka Robert	Kawęczyn	Usługi stolarskie
EKOTOM Nocny Tomasz	Osiek nad Wisłą	Budownictwo jednorodzinne, transport
Transport Ciężarowy Skład Opałowy Łukasik Janusz	Osiek nad Wisłą	Handel opałem, materiałami budowlanymi
Stacja Paliw LOTOS	Dobrzejewice	Sprzedaż paliwa
Daglezjowy Dwór Świstowska Dorota	Sąsieczno	Gastronomia, hotel
Stacja Kontroli Pojazdów, Warsztat naprawy samochodów	Zawały	Przeglądy i naprawy samochodów
Usługi geodezyjne i Kartograficzne Krzysztof Zieliński	Łążyn	Usługi geodezyjne i kartograficzne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Obrowo na lata 2014-2020 oraz strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl*

2.3.2. Rolnictwo i leśnictwo

Ponad połowę powierzchni Gminy (55%) stanowią użytki rolne. Podstawową funkcją gospodarczą gminy jest zatem produkcja rolna. W strukturze gruntów ornych przeważają grunty średnich

klas bonitacyjnych, tj. IV klasy (łącznie 36,2% powierzchni gruntów ornych) oraz III klasy (łącznie 24,3%). Rolnicza przydatność gleb na obszarze gminy jest przestrzennie zróżnicowana.

Lasy porastają ok. 35% powierzchni Gminy (tj. 5 623 ha). Największe kompleksy leśne znajdują się w południowej i zachodniej części gminy w rejonie wsi: Osiek nad Wisłą, Dzikowo, Silno, Smogorzewiec, Stajenczynki, Obory i Sąsieczno.

Wykres 13. Struktura powierzchni Gminy Obrowo

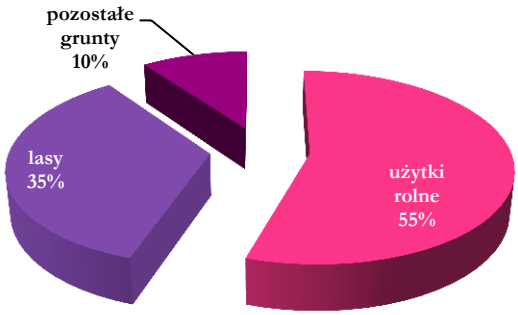

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl*

Na obszarze Gminy Obrowo znajdują się 1 324 gospodarstwa rolne o łącznej powierzchni 9 268 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 7 ha. Udział powierzchni gospodarstw rolnych w całkowitej powierzchni Gminy wynosi 57%.

Tabela 16. Udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni Gminy Obrowo ogółem

Jednostka terytorialna	Liczba gospodarstw rolnych [szt.]	Powierzchnia gruntów w gospodarstwach rolnych [ha]	Powierzchnia Gminy ogółem [ha]	Udział powierzchni gospodarstw rolnych w powierzchni Gminy ogółem [ha]
Obrowo	1 324	9 268	16 217	57%

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl*

W strukturze gospodarstw rolnych przeważają te o wielkości do 5h. Stanowią one ponad połowę wszystkich gospodarstw położonych na terenie Gminy.

Wykres 14. Struktura gospodarstw rolnych ze względu na powierzchnię

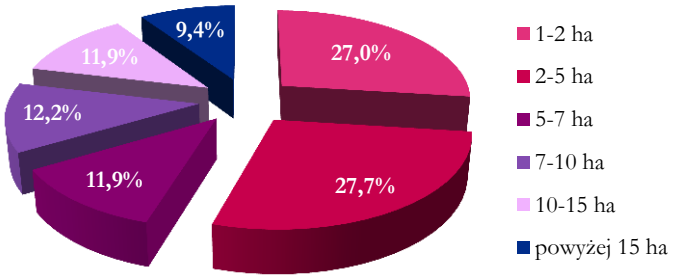

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl*

W strukturze zasiewów na obszarze Gminy przeważają zboża, w tym pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto (85,9%). Ponad 5% powierzchni porastają buraki cukrowe, a 4,4% kukurydza. Resztę upraw stanowią rzepak, ziemniaki i warzywa gruntowe.

Wykres 15. Struktura zasiewów na terenie Gminy Obrowo

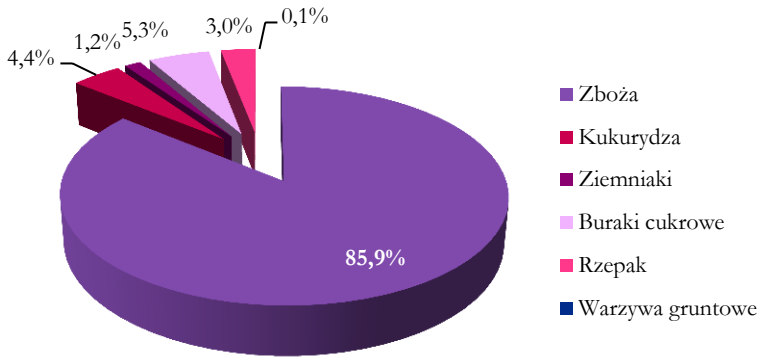

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl*

Uprawy drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych na terenie Gminy zajmują powierzchnię 38 ha. Na jej obszarze znajduje się jedno gospodarstwo ekologiczne. Gospodarz, którym jest Mieczysław Bielak, zajmuje się uprawą: gruszek, jabłek, malin, orzechów laskowych, truskawek, winogron oraz żyta. Powierzchnia uprawna gospodarstwa wynosi 6 ha. Gospodarstwo posiada certyfikat największej ogólnopolskiej jednostki certyfikującej jaką jest EKOGWARANCJA PTRE.

Wykres 16. Pogłowie zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Obrowo

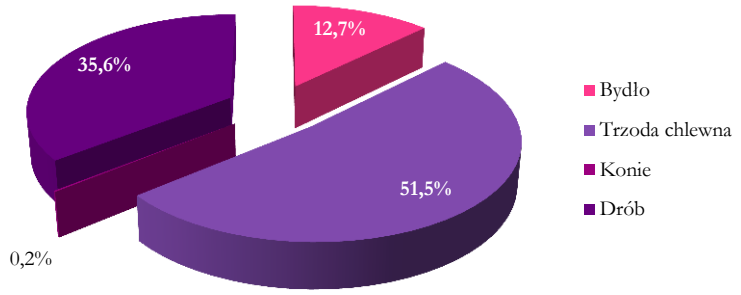

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl*

W strukturze hodowli zwierzęcej największy udział zajmuje trzoda chlewna, która stanowi 51,5% zwierząt gospodarskich na terenie Gminy. Ponad 35% hodowanych zwierząt stanowi drób, a prawie 13% to bydło. Małym zainteresowaniem cieszy się hodowla koni.

2.3.3. Oferta terenów inwestycyjnych

O potencjale gospodarczym danego obszaru w dużej mierze decyduje dostępność terenów inwestycyjnych. Wykaz obecnych terenów inwestycyjnych w Gminie Obrowo znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 17. Tereny inwestycyjne w Gminie Obrowo

Tereny z funkcją mieszkaniową
Objęte są nią tereny położone na obszarze sołectw: Brzozówka, Głogowo, Dobrzejewice, Zawały, Kawęczyn, Obrowo. Charakterystyka: ▪ istniejąca intensywna zabudowa mieszkaniowa na terenie wsi Brzozówka ▪ duża podaż gruntów (zmiana charakteru z terenów rolnych na funkcję mieszkaniową) ▪ tereny rolne o niskiej bonitacji ▪ utrudnienia w uprawach rolniczych ▪ bardzo atrakcyjne warunki zamieszkiwania
Tereny z funkcją rekreacyjno-turystyczną
Obejmują obszar sołectw: Silno, Dzikowo, Osiek nad Wisłą i Smogorzewiec Charakterystyka: ▪ duża atrakcyjność rekreacyjna ▪ urządzone ośrodki wypoczynkowo – rekreacyjne ▪ przychylność władz i społeczeństwa dla tego typu usług ▪ słabe warunki dla rozwoju rolnictwa ▪ podaż terenów ▪ duże zalesienie obszaru ▪ bliskość Wisły, jeziora, stawy
Tereny z funkcją usług komercyjnych
Obejmują pasmo wzdłuż obecnej drogi nr 10 (na odcinku Brzozówka – Dobrzejewice), oraz obszar położony między planowaną trasą S-10 i obecną drogą nr 10 na odcinku Dobrzejewice – Zębówiec. Charakterystyka: ▪ istniejąca zabudowa usługowo – produkcyjna ▪ rosnący popyt na działki usługowe ▪ atrakcyjność lokalizacyjna ▪ konkurencyjność do terenów miejskich Torunia i Lubicza ▪ bezpośrednie sąsiedztwo trasy krajowej
Tereny z funkcją ogrodniczo–warzywniczą
Obejmują obszar położony na terenie sołectw: Głogowo i Dobrzejewice. Charakterystyka: ▪ istniejący układ komunikacyjny z obrzeżną zabudową ▪ dobra bonitacja gleb (III i IV) ▪ potrzeba produkcji warzywniczo – ogrodniczej na „zielony" rynek Torunia ▪ możliwość realizacji obiektów przetwórstwa i przechowalnictwa produkcji rolniczej

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy w Obrowie – www.obrowo.pl.*

2.3.4. Rynek pracy

W 2014 r na terenie Gminy Obrowo mieszkało 1 171 osób pracujących, czyli o 75% więcej niż w 2006 r. (668 osób). W grupie osób pracujących dominują kobiety – stanowią one 54% ogółu zatrudnionych. Ze względu na rolniczy charakter Gminy (55% obszaru stanowią użytki rolne) miejscem pracy większości mieszkańców są gospodarstwa rolne.

Wykres 17. Pracujący wg płci na terenie Gminy Obrowo

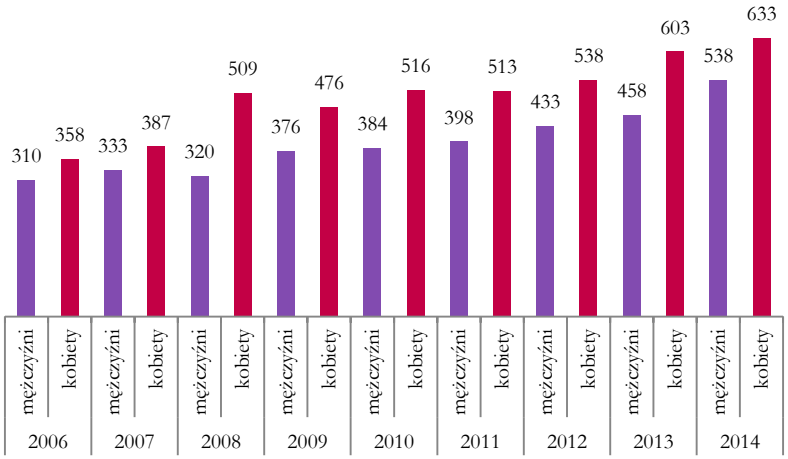

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie GUS*

Wg danych GUS 31.12.2014 r. na terenie Gminy Obrowo zamieszkiwało 775 osób bezrobotnych, z czego 56% stanowiły kobiety. W porównaniu z rokiem 2013 liczba mieszkańców pozostających bez pracy zmniejszyła się o 7,8% czyli o 66 osób. W latach 2006-2014 najniższą liczbę bezrobotnych odnotowano w 2008 r. – wynosiła ona 499 mieszkańców.

Wykres 18. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Obrowo

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie GUS*

W 2014 r. udział liczby osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym wynosił 8,2% i kształtował się korzystniej niż wskaźniki dla powiatu toruńskiego (9,4%) i województwa kujawsko-pomorskiego (9,6%). Mieszkańcy Gminy, ze względu na jej położenie w sąsiedztwie większego miasta jakim jest Toruń, mają zapewniony dostęp do rynku pracy.

Wykres 19. Udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym

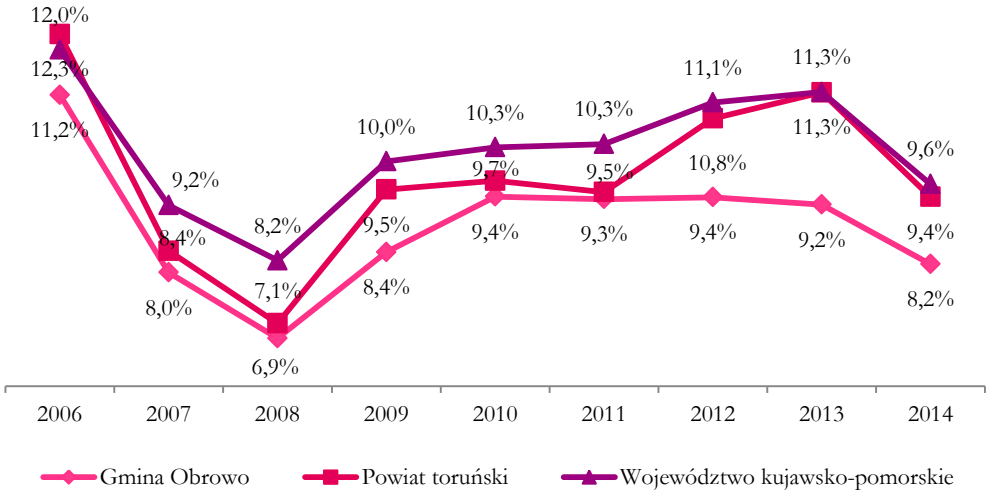

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie GUS*

Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej – stanowią one 57% mieszkańców pozostających bez pracy. Ponad połowa bezrobotnych (54%) nie posiada kwalifikacji zawodowych oraz doświadczenia zawodowego. Znaczną grupę bezrobotnych stanowią osoby długotrwale pozostające bez pracy, w 2014 r. były to 274 osoby.

Tabela 18. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014 r.

Wskaźnik	Liczba osób bezrobotnych			Wybrane grupy bezrobotnych				
	ogółem	mężczyźni	kobiety	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	Bez kwalifikacji zawodowych	Bez doświadczenia zawodowego	Niepełnosprawni
Liczba os.	775	341	434	169	127	235	186	21
Udział w ogólnej liczbie bezrobotnych	100%	44%	56%	21%	16%	30%	24%	3%
Wskaźnik	**Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy**			**Bezrobotni wg wykształcenia**				
	do roku	pow. roku		wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
Liczba os.	501	274		66	181	87	191	250
Udział w ogólnej liczbie bezrobotnych	65%	35%		9%	23%	11%	25%	32%

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy*

Na koniec 2014 r. wysokość wskaźnika określającego udział liczby osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców wynosiła 5,2%. Wskaźnik na podobnym, choć nieco niższym poziomie odnotowano w gminie Łysomice (5%), Lubicz (4,6%), Zławieś Wielka (4,4%) i Łubianka (4,3%). Najniższy wskaźnik spośród wszystkich gmin powiatu toruńskiego osiągnęła gmina Wielka Nieszawka (3,8%). Najwyższy udział liczby osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności osiągnęły gminy: Czernikowo oraz Chełmża.

Wykres 20. Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców danej gminy w 2014 r.

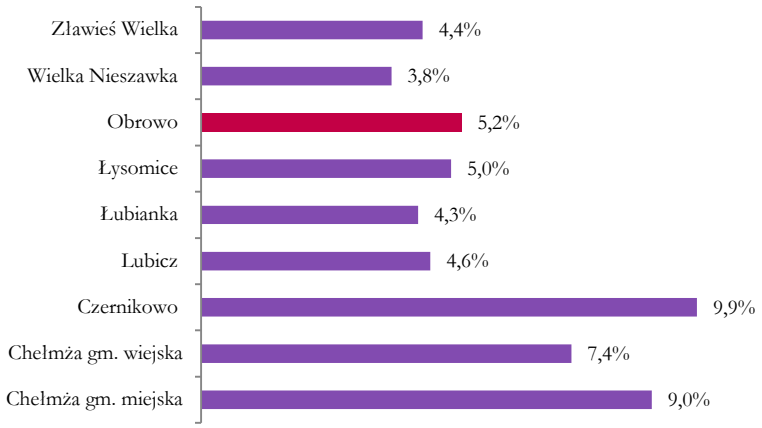

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie GUS*

2.3.5. Budżet Gminy

Według danych za rok 2014, Gmina Obrowo zajęła 8 miejsce w powiecie toruńskim pod względem wysokości dochodów własnych na 1 mieszkańca (1 391,73 zł) i 6 miejsce pod względem wysokości wydatków z budżetu Gminy na 1 mieszkańca (3 490,99 zł).

Wykres 21. Dochody własne i wydatki budżetu w zł przypadające na 1 mieszkańca w 2014 r. w gminach powiatu toruńskiego

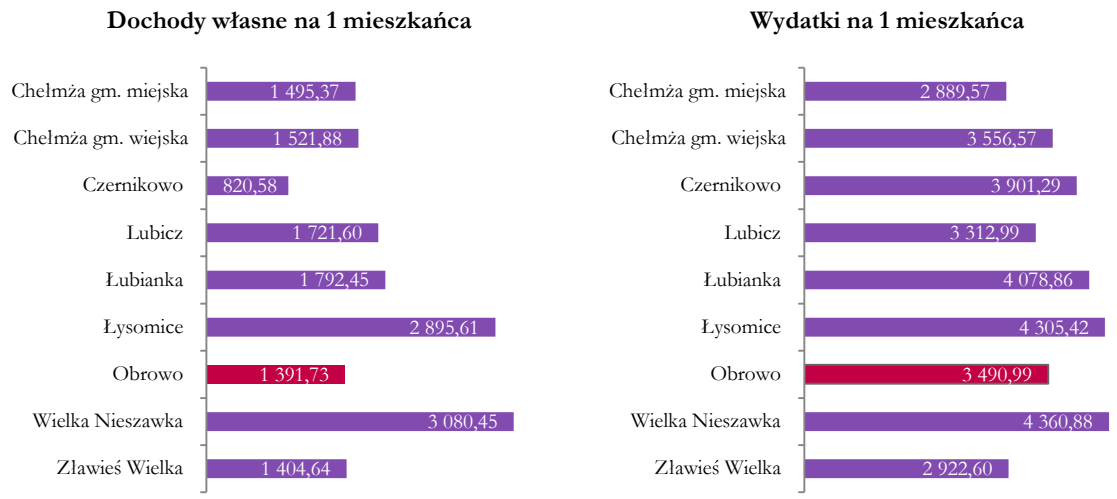

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS*

Rokrocznie wysokość dochodów własnych Gminy, jak i dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca rośnie. W 2014 r. dochód Gminy ogółem na 1 mieszkańca wyniósł 3 084,06 zł i tym samym był wyższy o ponad 33% od dochodu osiągniętego w 2010 r. Podobnie jest w przypadku dochodów własnych, które w 2014 r. osiągnęły poziom o 63% wyższy niż w 2010 r. Wzrost ten można interpretować jako wynik postępującego rozwoju Gminy.

Wykres 22. Dochody w zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Obrowo w latach 2010-2014

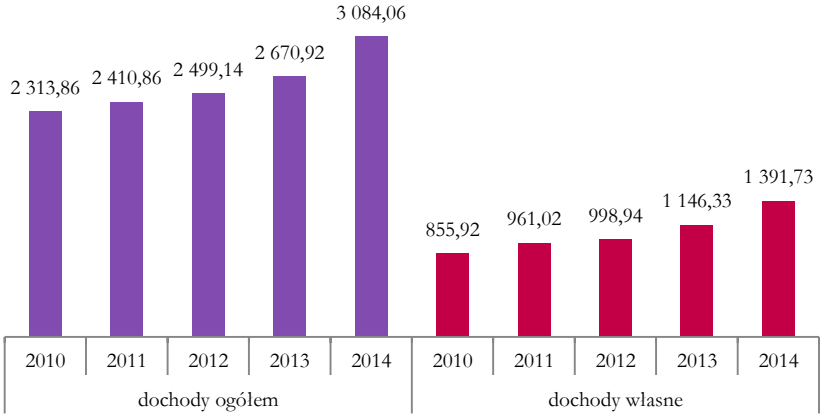

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS*

W 2014 r. wielkość wydatków osiągnęła ponad 50,75 mln zł, z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 10,66 mln zł, czyli 21%. W latach 2012-2014 wartość wydatków, w tym także inwestycyjnych rosła. Wzrost wydatków inwestycyjnych w latach 2013-2014 związany jest głównie z realizacją dużej liczby projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, takich jak: budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowa placów zabaw, stadionu sportowego, boisk, remont świetlic i dworku szlacheckiego.

Wykres 23. Struktura wydatków Gminy Obrowo w latach 2010-2014 (w mln zł)

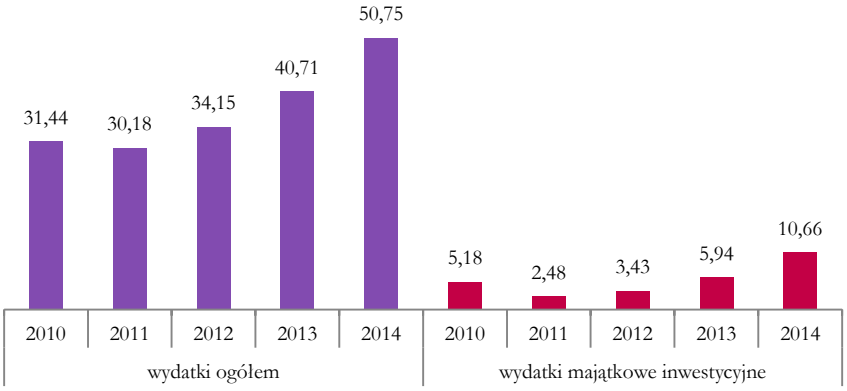

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS*

W poniższej tabeli przedstawiono zastawienie wydatków inwestycyjnych na projekty współfinansowane ze środków unijnych.

Tabela 19. Zadania inwestycyjne z dofinansowaniem unijnym realizowane w Gminie Obrowo w latach 2010-2014

Nazwa zadania	Całkowity koszt zadania	W tym dofinansowanie unijne	Lata realizacji
Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Szembekowo - Łążynek - Dobrzejewice i kontynuacja kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Obrowo, tj. Obrowo- Północ, Obrowo-Wschód	983 760,54 zł	384 434,00 zł	2010 r.

Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Głogowo	75 553,89 zł	46 069,44 zł	2011 r.
Budowa stadionu sportowego w Obrowie – kompleks boisk – dotacja celowa na finansowanie inwestycji ze środków unijnych	433 646,05 zł	252 053,28 zł	2011 r.
Budowa kanalizacji sanitarnej Głogowo – Brzozówka zadanie II	1 746 274,37 zł	1 083 094,00 zł	2013 r.
Wymiana pokrycia dachowego oraz remont elewacji na dworku szlacheckim, który jest siedzibą Urzędu Gminy	226 000,00 zł	137 804,00 zł	2013 r.
	115 300,00 zł	70 000,00 zł	2014 r.
Remont i docieplenie świetlicy wiejskiej w Stajenczynkach	50 000,00 zł	30 487,00 zł	2013 r.
	49 500,00 zł	30 182,00 zł	2014 r.
Budowa boiska wielofunkcyjnego w Brzozówce	339 391,93 zł	184 339,00 zł	2013 r.
	60 125,00 zł	36 661,00 zł	2014 r.
Budowa placów zabaw w miejscowościach Brzozówka i Głogowo	82 841,06 zł	50 512,00 zł	2013 r.
	48 574,00 zł	29 618,00 zł	2014 r.
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Głogowo, Brzozówka, Szembekowo - etap II ciąg dalszy	3 678 901,34 zł	ok. 2 000 000,00	2014 r. - 2015 r.

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Gminy Obrowo – www.obrowo.pl*

2.4. Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe

2.4.1. Rzeźba terenu

Gmina jest położona w obrębie Pojezierza Dobrzyńskiego (północno – wschodnia część Gminy), Kotliny Toruńskiej (południowa i zachodnia część Gminy) oraz Doliny Drwęcy (północno – zachodnia część Gminy). Według podziału na regiony naturalne R. Galona, obszar Gminy znajduje się w obrębie Wysoczyzny Dobrzyńskiej, Wydm Toruńskich oraz Doliny Środkowej i Dolnej Drwęcy.

Dominują tutaj dwa podstawowe typy rzeźby: morenowa wysoczyzna polodowcowa oraz dolina Wisły i Drwęcy. Wysoczyznę urozmaicają niewielkie rynny polodowcowe (np. w rejonie Łążynka, Zębowa i Skrzypkowa) o niewielkiej szerokości i głębokości rzędu 5-10 m oraz zagłębienia wytopiskowe. Rynny są wykorzystywane przez niewielkie cieki, ich dna są podmokłe, natomiast w dnach zagłębień wytopiskowych występują niewielkich rozmiarów „oczka" wodne lub mokradła. Ponad wysoczyznę morenową wznoszą się pagórki kemowe (w Zębowie i Skrzypkowie), tworzone w szczelinach i rozpadlinach lodowych. Zbudowane z piasków i żwirów wznoszą się 5-10 m ponad wysoczyznę morenową. Wysoczyzna morenowa oddzielona jest od doliny Wisły niewyraźnym załomem, a dno doliny obniża się stopniowo w kierunku rzeki. Terasy rzeczne zbudowane są z osadów piaszczystych, z których w okresie polodowcowym zostały utworzone formy wydmowe w kształcie parabol, wałów i nieregularnych pagórków. Obniżenia terasowe często są wypełnione wodą np. jeziora: Osieckie i Dzikowskie bądź zabagnione (Dzikowo, Obory, Sąsieczno). Natomiast dolinę Drwęcy oddziela od obszaru wysoczyzny wyraźny załom o wysokości średnio 15-20 m, lecz o łagodnym nachyleniu. Dno doliny Drwęcy stanowią stopnie terasowe zróżnicowanej genezy, zbudowane z piasków i żwirów.

Na terenie gminy występują rzadkie formy rzeźby terenu w postaci wydm śródlądowych w dolinie Wisły (paraboliczne, wałowe) oraz pagórków kemowych w Zębowie i Skrzypkowie. Ze względu na znaczenie naukowe i dydaktyczne tych form, podlegają ochronie przed degradacją oraz ogranicza się w ich sąsiedztwie lokalizację inwestycji.

Najwyżej położony punkt na terenie Gminy wznosi się na 123,9 m n.p.m. (na północ od Sąsieczna), zaś najniżej położony 36,8 m n.p.m. (na zachód od Silna w dolinie Wisły).

2.4.2. Gleby

Na wysoczyźnie morenowej przeważają gleby pseudobielicowe, brunatne właściwe i wyługowane. Zaś w części dolinnej dominują gleby piaskowe różnych typów genetycznych, a lokalnie występują także czarnoziemy i mady. Pod względem rolniczej przydatności gleb, w Gminie przeważają gleby należące do kompleksu żytniego bardzo dobrego (26,4% gruntów ornych), ale niewiele mniej zajmują gleby kompleksu żytniego bardzo słabego (23,2%). Ponadto wysoki odsetek zajmują gleby kompleksu żytniego dobrego (19,7%). Należy również zauważyć bardzo niski udział kompleksów pszennych (łącznie tylko 6,2%).

W strukturze gruntów ornych przeważają grunty średnich klas bonitacyjnych, tj. IV klasy (łącznie 36,2% powierzchni gruntów ornych) oraz III klasy (łącznie 24,3%), rolnicza przydatność gleb na obszarze gminy jest przestrzennie zróżnicowana. Kompleksy o wysokiej przydatności rolniczej zdecydowanie dominują na wysoczyźnie morenowej, natomiast te o niskiej przydatności rolniczej w części dolinnej gminy. W części dolinnej występuje ponadto zdecydowana większość użytków zielonych.

Na terenie Gminy brak większych udokumentowanych złóż kopalin. W rejonie Lelitowa eksploatuje się na niewielką skalę kruszywo naturalne, a w okolicy Zębowa, Skrzypkowa i Dobrzejewic kredę jeziorną na lokalne potrzeby. W rejonie Smogorzewca, Silna, Stajenczynek i Łęgu-Osieka stwierdzono bogate złoża piasków, z których zbudowane są poziomy terasowe doliny Drwęcy. Złoża te nie są szczegółowo rozpoznane, a ich ewentualna eksploatacją jest zdeterminowana przez fakt, że są położone na terenach cennych przyrodniczo (tereny wydmowe porośnięte lasem). W miejscowości Sąsieczno znajdują się pokłady żwiru, które są obecnie eksploatowane.

2.4.3. Szata leśna

Lasy na terenie gminy Obrowo zajmują powierzchnię 6 093 ha, co stanowi ok. 35% powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne znajdują się w południowej i zachodniej części gminy w rejonie wsi: Osiek n/Wisłą, Dzikowo, Silno, Smogorzewiec, Stajenczynki i Obory. Obszar wysoczyzny morenowej jest praktycznie bezleśny. Rosnące tu przed wiekami zasobne lasy na siedliskach gradowych zostały dawno wykarczowane, a grunty przeznaczone pod użytkowanie rolnicze.

Większość lasów to lasy państwowe będące w zarządzie Nadleśnictwa Dobrzejewice. Lasy prywatne zajmują powierzchnię 1 074 ha. Przeważają lasy na siedliskach boru świeżego. W rejonie Stajenczynek i Sąsieczna zaznacza się duży udział boru suchego, a w części zachodniej gminy także boru mieszanego świeżego. Dominują drzewostany sosnowe z niewielką domieszką gatunków liściastych, młodszych i średnich klas wiekowych. Średni wiek tutejszych lasów jest niższy od przeciętnego w Lasach Państwowych i wynosi 51 lat.

Duża ilość gruntów porolnych determinuje niską jakość tutejszych lasów. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna pospolita zajmująca ponad 95% powierzchni leśnej Nadleśnictwa. Spośród innych gatunków tylko brzoza i olsza czarna występują stosunkowo licznie. Dąb, świerk, modrzew, grab, buk oraz inne gatunki drzew stanowią jedynie ułamek procenta. Poszycie leśne zaś stanowią głównie jałowiec, czeremcha, leszczyna, kruszyna, trzmielina, bez, różnego rodzaju mchy, paprocie, maliny i jagody. Utrapieniem leśników jest rosnący w wielu miejscach niezwykle ekspansywny, obcy gatunek - czeremcha amerykańska.

2.4.4. Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym przeważająca (północna i środkowa) część Gminy znajduje się w zlewni Drwęcy, mniejsze powierzchnie zajmuje zlewnia Strugi Młyńskiej i Przyrzecze Wisły. Rzeka Wisła wyznacza naturalną granicę pomiędzy jednostkami administracyjnymi.

Obszar gminy Obrowo jest stosunkowo ubogi w wody powierzchniowe. Rzeka Wisła jest tylko na krótkim odcinku rzeką graniczną (południowo-zachodnia granica gminy). Obszar gminy jest odwadniany przez cieki uchodzące do Drwęcy (m.in. Strugę Jordan), Strugę Młyńską oraz cieki stanowiące przyrzecze Wisły. Przepływy w ciekach są niewielkie, w części z nich przepływ ustaje w okresach suchych. Na terenie gminy brak również większych jezior. Na uwagę zasługują przede wszystkim:

- Jezioro Osieckie o powierzchni około 10,0 ha, objętości wody 300 tys. m^3, długości 560 m i szerokości 320 m, głębokość maksymalna około 4 m
- Jezioro Dzikowskie o powierzchni 5,5 ha, objętości wody 800 tys. m^3, długości 400 m i szerokości 250 m, głębokość maksymalna 18 m

Jeziora te są intensywnie zagospodarowane turystycznie (ośrodki wypoczynkowe, budownictwo jednorodzinne, plaże i kąpieliska).

Ponadto na terenie gminy występują stawy rybne we wsi Zębowo o powierzchni 20 i 18 ha, we wsi Dzikowo o łącznej powierzchni 10 ha, Silno - 2 ha i Sąsieczno - 1 ha. Na terenie gminy znajduje się również szereg niewielkich, nieregularnie rozmieszczonych, śródpolnych i śródleśnych „oczek" wodnych.

Na terenie wsi Silno w wyrobisku kruszywa na potrzeby autostrady A1 powstał, w wyniku napływu wód gruntowych, sztuczny zbiornik wodny o powierzchni kilkunastu ha. Planowane jest jego wykorzystanie dla potrzeb turystyki i rekreacji.

2.4.5. Klimat

Klimat ma charakter przejściowy pomiędzy chłodnym i wilgotnym obszarem pomorskim, a suchą i ciepłą dzielnicą środkową i nie odbiega od klimatu panującego na terenie całego województwa kujawsko-pomorskiego. Charakteryzuje się przejściowością i zmiennością. Widoczne są wpływy klimatu morskiego oraz kontynentalnego. Panujący klimat cechuje się zmiennością opadów, ciśnienia atmosferycznego, temperatury i wiatrów. Obszar charakteryzuje się niskimi opadami, przewagą wiatrów zachodnich, południowo-zachodnich i wschodnich. Średnia temperatura roczna wynosi + 7,9 °C. W styczniu średnią temperaturą jest -2,5 °C, natomiast w lipcu dochodzi ona do +18,1 °C. Sezon wegetacyjny trwa około 220 dni. Jego początek przypada zazwyczaj na 2 kwietnia, a koniec – na 7 listopada.

2.4.6. Zanieczyszczenie środowiska

Na terenie gminy Obrowo badania jakości wód prowadził Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Toruniu. Badaniami objęto rzekę Wisłę, której jakość nie odpowiada normom z uwagi na przekroczenie norm wskaźników, zarówno fizykochemicznych, jak i bakteriologicznych. Potencjał ekologiczny Strugi Młyńskiej wg stanu z 2013 r. oceniono jako umiarkowany, ocena biologiczna – umiarkowana, ocena fizyko – chemiczna – poniżej potencjału dobrego.

Wody jezior na obszarze Gminy nie były badane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Toruniu. Mimo ogromnej presji turystycznej i przekraczającej normy pojemności zainwestowania turystycznego, jakość wód pozwala na ich użytkowanie (kąpiel), co corocznie potwierdzały badania stanu sanitarnego. Wynika to głównie z dużej naturalnej odporności jezior na degradację dzięki położeniu w zlewniach o dużym odsetku powierzchni leśnej, oraz dzięki dużej głębokości jeziora Dzikowo (18 m).

Źródłem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego powstających na terenie gminy są głównie emisje z palenisk domowych wykorzystujących tradycyjne źródła energii oraz z obiektów użyteczności publicznej, zakładów przemysłowych i rolnych. Te ostatnie są również źródłem odorów. Uciążliwość tych obiektów ma charakter lokalny, a poprawa stanu jest możliwa przez stosowanie paliw proekologicznych. Ponadto teren Gminy Obrowo znajduje się w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń z Torunia ze względu

na przeważające wiatry z sektora zachodniego. Stwarza to również zagrożenie dla stanu zdrowotnego lasów z uwagi na mało odporne na zanieczyszczenia drzewostany sosnowe. Na siedliskach boru suchego występuje ponadto duże zagrożenie pożarowe.

Zagrożenie hałasem komunikacyjnym na terenie gminy koncentruje się na drodze nr 10, gdzie rejestruje się zdecydowanie największe natężenie ruchu. Pożądane jest zakładanie, pasów zieleni izolacyjnej, ekranów dźwiękochłonnych oraz dalsza modernizacja drogi ekspresowej.

Gospodarka odpadami na terenie gminy jest uregulowana. Odpady wywożone są poza obszar gminy na wysypisko w Toruniu.

Potencjalnym źródłem nadzwyczajnego zagrożenia środowiska jest droga krajowa nr 10, która jest jedną z głównych w województwie kujawsko-pomorskim tras przewozu substancji niebezpiecznych (toksycznych).

2.4.7. Ochrona przyrody

W Gminie Obrowo oprócz wielkopowierzchniowych form ochrony krajobrazu znajdują się również indywidualne formy ochrony przyrody. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych jest niewielka i w 2014 r. wynosiła 141,40 ha, co stanowi 0,87% powierzchni Gminy.

Tabela 20. Formy ochrony przyrody

Nazwa	Opis
Obszary chronionego krajobrazu	
Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Drwęcy	Ustawiony dla ochrony naturalnych walorów krajobrazu pradoliny Drwęcy. Obejmuje północny fragment Gminy o pow. 93 ha, co stanowi 0,6% ogólnej powierzchni.
Natura 2000	
Dolina Dolnej Wisły	Obszar obejmuje prawie naturalną dolinę Wisły i jest ostoją ptaków o randze europejskiej. Gniazduje tu około 180 gatunków ptaków.
Nieszawska Dolina Wisły	Obejmuje odcinek Wisły wraz z terenami zalewowymi między Nieszawą a ujściem Drwęcy. Obszar ma znaczenie przede wszystkim dla ochrony mozaiki siedlisk nadrzecznych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej oraz fauny związanej z rzeką i środowiskami dna jej doliny.
Użytki ekologiczne	
Bagna w Leśnictwie Obrowo	Obszar cenny dla zachowania śródleśnych bagien, torfowisk, zadrzewień, zbiorników wodnych, które mają znaczenie dla bytowania zwierzyny, przede wszystkim ptactwa wodno-błotnego. Zajmuje powierzchnię 20,78 ha.
Bagno Opólnica	To wyeksploatowane torfowisko o powierzchni 27,61 ha porośnięte wierzba, olchami i brzozami. Obszar cenny dla zachowania śródleśnych bagien, torfowisk, zadrzewień, zbiorników wodnych, które mają znaczenie dla bytowania zwierzyny, przede wszystkim ptactwa wodno-błotnego.

Źródło: *Opracowanie własne*

Oprócz form ochrony przyrody wskazanych w powyżej tabeli, na terenie Gminy znajduje się również 12 pomników przyrody oraz 4 parki poddworskie, które wzbogacają krajobraz ciekawym, urozmaiconym drzewostanem (w Dobrzejewicach – 1,9 ha, w Łążynie II – 6,64 ha, w Obrowie – 0,7 ha, w Zębowie – 2,8 ha). Parki w Łążynie II i Obrowie są wpisane do rejestru zabytków. W Obrowie na

obszarze 0,70 ha znajduje się park z okazami drzew, takimi jak: jesion wyniosły, świerk kłujący i robinia biała. Natomiast Park w Łążynie II może poszczycić się 23 gatunkami i odmianami drzew.

Ochronie przed degradacją podlegają również ciągi szpalerowe drzew wzdłuż dróg: Brzozówka-Dobrzejewice-Kawęczyn-Obrowo (droga krajowa nr 10), Dobrzejewice-Łążyn II-Zębowo, Dobrzejewice-Łążynek, Brzozówka-Szembekowo, Szembekowo-Łążynek. Szpalery drzew mają znaczenie krajobrazotwórcze, chronią przed wiatrem oraz regulują stosunki wodne na przyległych terenach rolnych.

Południowa część obszaru gminy (pas terenu o szerokości 500 m od brzegu rzeki Wisły) objęta jest strefą „C" uzdrowiska Ciechocinek wyznaczonej na podstawie Uchwały Nr XXI/110/73 WRN w Bydgoszczy z dnia 27 czerwca 1973 r. o ustanowieniu Statutu Uzdrowiska Ciechocinek (Dziennik Urzędowy WRN w Bydgoszczy Nr 9, poz. 116). Przepisy w/w Uchwały określają zasady gospodarowania na tym terenie, w tym m.in.: zakaz realizacji inwestycji wywierających szkodliwy wpływ na walory uzdrowiskowe Ciechocinka.

2.4.8. Turystyka i rekreacja

O potencjale turystycznym Gminy Obrowo świadczą malownicze doliny Wisły i Drwęcy, rozległe kompleksy leśne w południowej i wschodniej części Gminy oraz zagospodarowane pod względem turystycznym jeziora. Gmina Obrowo pełni funkcje rekreacyjne dla mieszkańców Torunia. Dzięki dużym połaciom lasów, zlokalizowanym wśród nich niewielkim jeziorom, obecności ośrodków wypoczynkowych, wytyczonym trasom rowerowym, obszar ten jest atrakcyjnym miejscem letniego wypoczynku sobotnio-niedzielnego, miejscem jesiennego wypadu na grzyby, celem wycieczek rowerowych, atrakcją dla amatorów wędkarstwa (np. jezioro Dzikowskie).

Popularnym miejscem wypoczynku są zwłaszcza 2 jeziora: Dzikowskie i Osieckie posiadające plaże, kąpieliska i zaplecze noclegowe w postaci znajdujących się w pobliżu ośrodków wypoczynkowych. Wysokimi walorami turystyczno-rekreacyjnymi odznacza się zwłaszcza jezioro w pobliżu Osieka nad Wisłą. Niewielkie jezioro otoczone lasami należy do najatrakcyjniejszych tego typu miejsc w regionie. Nad jeziorem znajduje się bezpłatna plaża i miejsca wyznaczone do kąpieli.

Na terenie Gminy znajdują się również szlaki turystyczne, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 21. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Obrowo

Rodzaj szlaku	Opis
Pieszy	▪ **Szlak żółty –** szlak im. F. Łęgowskiego relacji Toruń - Radomno. Jest częścią międzynarodowego szlaku turystycznego E-11 z Holandii na Łotwę. Na terenie Gminy Obrowo przebiega przez 2 miejscowości tj. Brzozówkę (gdzie warto zobaczyć żelbetonowe schrony z okresu II wojny światowej, które stanowiły zewnętrzny najbardziej wysunięty pierścień obronny twierdzy Toruń) i Szembekowo.
Rowerowy	▪ **Droga rowerowa Złotoria – Grabowiec – Silno – Osiek nad Wisłą** – biegnie wśród lasów, wzdłuż drogi wojewódzkiej przez trakcyjnie turystycznie miejscowości, np. Złotorię, Grabowiec, Silno do jeziora Osieckiego. ▪ **Wiślana Trasa Rowerowa** – to ogólnopolski projekt, w którym udział bierze 8 województw. Trasa biegnie wzdłuż Wisły od miejscowości Łęk-Osiek przez Osiek nad Wisłą do Złotorii.
Wodny	▪ **Szlak na rzece Wiśle** – szlak żeglowny, prowadzi od miejscowości Łęk-Osiek przez Złotorię, gdzie na prawym brzegu Wisły u ujścia Drwęcy zachowały się ruiny zamku, Toruń i Małą Nieszawkę.

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych strony http://wirtualneszlaki.pl/ (dostęp 08.01.2016 r.)*

Na turystów odwiedzających Gminę czeka gospodarstwo agroturystyczne „Agroturystyka" i drobne punkty gastronomiczne, a także inne obiekty takie, jak zajazdy, pensjonaty i motele w Obrowie,

Brzozówce, Głogowie oraz Sąsiecznie. Poniższa tabela przedstawia działające w Gminie obiekty noclegowe i gastronomiczne.

Tabela 22. Obiekty noclegowe i gastronomiczne w Gminie Obrowo

Nazwa	Miejscowość	Rodzaj
Zajazd „Rytkówka”	Obrowo	obiekt gastronomiczno-noclegowy
Agrokotlina Toruńska	Brzozówka	obiekt gastronomiczno-noclegowy
Motel „Róża Wiatrów”	Głogowo	obiekt gastronomiczno-noclegowy
Bar „Szejk”	Głogowo	obiekt gastronomiczny
Restauracja „10-tka”	Obrowo	obiekt gastronomiczno-noclegowy
Snack Bar Ibiza	Głogowo	obiekt gastronomiczny
Restauracja „Pokusa”	Brzozówka	obiekt gastronomiczny
„Daglezjowy Dwór”	Sąsieczno	obiekt gastronomiczno-noclegowy

Źródło: *Opracowanie na podstawie http://www.obrowo.pl/turystyka/noclegi-i-gastronomia (dostęp z dnia 08.01.2016 r.)*

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 r. w obiektach hotelowych położonych na terenie Gminy udzielono 864 noclegi, a w 2011 r. tylko 200 noclegów. Rekordowym był rok 2012 kiedy to udzielono 1 348 noclegów. Dane te nie dają pełnego obrazu, gdyż dotyczą wyłącznie hoteli.

Zdjęcie 1. Jezioro Osieckie – plaża

Źródło: *www.bip.obrowo.pl*

Zdjęcie 2. Jezioro Osieckie

Źródło: *www.bip.obrowo.pl*

2.4.9. Dziedzictwo kulturowe

W Gminie Obrowo nie brak również obiektów zabytkowych, stanowiących o potencjale turystycznym tego obszaru. Są to przede wszystkimi kompleksy parkowo-pałacowe oraz oryginalne chaty chłopskie z XIX w. tzw. „Dobrzynki".

Tabela 23. Najważniejsze zabytki Gminy Obrowo

Miejscowość	Obiekt
Brzozówka	Cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
Dobrzejewice	Kościół parafialny p. w. św. Wawrzyńca z dwoma rokokowymi bocznymi ołtarzami z II poł. XVIII w.
	Ogrodzenie terenu przykościelnego z bramą
Łążyn	Kościół parafialny p. w. św. Ap. Piotra i Pawła
	Cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia
	Zespół dworsko – parkowy: ▪ dwór zbudowany z drewna i cegły z pocz. XIX w. ▪ park z 23 gatunkami i odmianami drzew
Obrowo	Klasycystyczny dwór z XVIII/XIX w., obecnie budynek zajmuje Urząd Gminy
	Park dworski z okazami drzew takimi, jak: jesion wyniosły, świerk kłujący i robinia biała
Osiek Nad Wisłą	Kościół parafialny p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z chrzcielnicą barokową z XVII w. oraz obrazem olejnym z XVIII w., „Biczowanie Chrystusa" Zabytkowa chata chłopska – Dobrzynka, kiedyś pełniąca funkcję plebanii
	Oryginalne chaty chłopskie z XIX w. tzw. „Dobrzynki" Zabytkowy drewniany dom p. Barbary Marycz
	Chata kowali Florkiewiczów, obecnie Osiecka Izba Regionalna.
	Figura Matki Boskiej Skępskiej z XVIII w. na skrzyżowaniu w centrum wsi
Silno	Komora celna, obecnie budynek gospodarczy
	Cmentarz pomenonicki z połowy XIX w.
	Oryginalne chaty chłopskie z XIX w. tzw. „Dobrzynki"

Stajenczynki	Oryginalne chaty chłopskie z XIX w. tzw. „Dobrzynki”
Zębowo	Zespół pałacowo – parkowy: ▪ dwór z XVIII w. ▪ park z 25 gatunkami drzew oraz 10 gatunkami krzewów

Źródło: *Rejestr Zabytków Nieruchomych Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz www.obrowo.pl/turystyka i www.gok.obrowo.pl (dostęp z dnia 4.01.2016 r.)*

W Osieku nad Wisłą działa również muzeum. Funkcje muzealne pełni, założona z inicjatywy artysty Michała Kokota w latach 70. XX wieku, Osiecka Izba Regionalna, w ramach której wystawiane są dzieła sztuki ludowej. Opiekę nad Izbą od początku po dzień dzisiejszy sprawuje Osieckie Stowarzyszenie Kultury Ludowej. Od 1989 r. do października 2015 r. Izba mieściła się w 250-letniej chacie znanych osieckich kowali Forkiewiczów. Obecnie Izba mieści się w wynajmowanym budynku przy ul. Toruńskiej w Osieku nad Wisłą, gdzie siedzibę ma także Osiecki Klub Kultury, działający w strukturze Gminnego Ośrodka Kultury w Obrowie i Biblioteka Publiczna. Osiecka Izba Regionalna w swoich zbiorach posiada około 500 eksponatów z różnych dziedzin sztuki ludowej.

Zdjęcie 3. Zabytkowa chata chłopska – Dobrzynka, kiedyś pełniąca rolę plebani

Źródło: *Urząd Gminy Obrowo*

Zdjęcie 4. Zabytkowy drewniany dom p. Barbary Marycz w Osieku nad Wisłą

Źródło: *Urząd Gminy Obrowo*

Zdjęcie 5. Osiecka Izba Regionalna, przy ul. Toruńskiej w Osieku nad Wisłą, w której mieści się także Osiecki Klub Kultury i Biblioteka Publiczna

Źródło: *Urząd Gminy Obrowo*

Zdjęcie 6. Eksponaty Osieckiej Izby Regionalnej i Osieckiego Klubu Kultury

Źródło: *www.gok.obrowo.pl*

Zdjęcie 7. Dwór w Obrowie

Źródło: *www.gok.obrowo.pl*

2.5. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

2.5.1. Infrastruktura transportowa

Sieć dróg publicznych przebiegających przez teren Gminy liczy około 250 km, składają się na nią:

- drogi krajowe – 11,113 km
- drogi wojewódzkie – 20,419 km
- drogi powiatowe – 25,323 km
- drogi gminne*: 217,623 km, w tym: - publiczne – 67,623 km
  - wewnętrzne - 150 km

*Stan na dzień 01.02.2016 r.

Na jej układ drogowy składają się drogi o znaczeniu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym. Przez obszar Gminy przebiega droga krajowa nr 10 oraz drogi wojewódzkie nr: 258, 654 i 659. Gmina Obrowo położona jest w sąsiedztwie gminy Lubicz, na terenie której znajduje się węzeł autostradowy „Lubicz". Węzeł stanowi skrzyżowanie autostrady A1 z nową trasą drogi krajowej nr 10, przebudowanej na drogę ekspresową Warszawa – Toruń – Bydgoszcz – Szczecin. Dzięki powstaniu węzła, Gmina Obrowo stała się bardziej dostępna dla turystów i potencjalnych inwestorów.

W latach 2010-2014 w Gminie zostało przebudowanych i wyremontowanych łącznie 35,102 km dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej. Nadal pozostają jednak drogi, które wymagają modernizacji. Gmina w najbliższych latach planuje kontynuować inwestycje w infrastrukturę drogową, wykonując podbudowę dróg na powierzchni 17,614 km. Poza remontem nawierzchni drogowej, przewiduje się budowę chodników i oświetlenia ulicznego.

Na obszarze gminy znajdują się 192 punkty oświetleniowe, które stanowią własność gminy.

Ponadto przez obszar Gminy przebiega 12,1 km ścieżek rowerowych[4].

Na terenie Gminy Obrowo znajduje się peron kolejowy. Zatrzymują się na nim pociągi jadące w kierunku Bydgoszczy, Torunia i Sierpca. W Gminie funkcjonuje również komunikacja PKS.

2.5.2. Infrastruktura telekomunikacyjna i informacyjna

Wskaźnik telefonicznych łączy głównych na 1000 osób dla województwa kujawsko-pomorskiego stale maleje, w 2004 r. wynosił 311,1, w 2008 – 212,3, a w 2013 r. już tylko 123,0. Taki stan jest spowodowany spadkiem zainteresowania telefonią stacjonarną, w związku z prężnym rozwojem i rosnącą popularnością telefonii komórkowej.

[4] GUS, BDL, stan na 31.12.2014 r.

Głównymi operatorami telefonii stacjonarnej na obszarze Gminy są: Orange Polska S. A. i Netia S. A. Ponadto teren znajduje się w zasięgu wszystkich dużych telefonii komórkowych.

Wg danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej, spośród 22 miejscowości położonych na obszarze Gminy Obrowo – tylko 5 miejscowości posiada dostęp do sieci światłowodowych. Poziom rozwoju sieci światłowodowej w Gminie jest niższy niż w powiecie – w Gminie 23% miejscowości posiada dostęp do sieci światłowodowych, natomiast w powiecie 24%. W związku, z tym istnieje konieczność dalszej rozbudowy sieci światłowodowej.

Dostęp do infrastruktury telekomunikacyjnej mają wszystkie miejscowości w Gminie.

Tabela 24. Pokrycie obszaru Gminy Obrowo infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 roku

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Obrowo	5	22	22
Powiat toruński	47	161	175
Województwo kujawsko-pomorskie	512	2 821	3 343

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Komunikacji Elektronicznej

Na terenie Gminy występują spore obszary, gdzie nie ma dostępu do szerokopasmowego Internetu. Problem ten stanowi utrudnienie dla mieszkańców, wpływając przy tym negatywnie na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru. Problemem jest także, występujący punktowo, słaby zasięg w telefonach komórkowych.

2.5.3. Gospodarka wodno-ściekowa

W 2015 r. długość sieci wodociągowej w Gminie wynosiła 243,5 km i wzrosła w porównaniu z 2006 r. o 33,5 % (tj. 61,1 km). Długość sieci kanalizacyjnej w 2015 r. wynosiła 123,1 km i wzrosła w porównaniu z rokiem 2006 o 88,3 km tj. o 253,7 %.

Liczba przyłączy do sieci wodociągowej zlokalizowanej na terenie Gminy Obrowo wynosiła w 2015 r. 2 921 szt. natomiast do sieci kanalizacyjnej 1 893 szt. W okresie 2006-2015 liczba przyłączy wodociągowych wzrosła o 76,4 % natomiast przyłączy kanalizacyjnych o 654,1 %.

Tabela 25. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz korzystający z sieci na terenie Gminy Obrowo

Rok	Długość sieci wodociągowej (km)	Liczba przyłączy wodociągowych	Długość sieci kanalizacyjnej (km)	Liczba przyłączy kanalizacyjnych
2015	243,5	2 921	123,1	1 893
2014	228,6	2 840	91,5	1 356
2013	223,6	2 480	80,4	1 171
2012	209,2	2 370	70,4	786
2011	205,2	2 270	64,4	736
2010	203,3	2 159	63	486
2009	195,2	2 009	52	386
2008	185,2	1 898	51,2	223
2007	182,4	-	-	-
2006	182,4	1 656	34,8	251

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Obrowo*

Obszar Gminy cechuje się dość wysokim stopniem zwodociągowania, kształtującym się na poziomie około 87%. Z sieci kanalizacyjnej korzystało natomiast w 2014 r. 36,7% ludności Gminy – odsetek ten wzrósł w porównaniu z 2006 r. o 13,8%. Część mieszkańców nieposiadająca dostępu do sieci kanalizacyjnej korzysta z przydomowych oczyszczalni ścieków – w roku 2015 ich liczba wynosiła ok. 80 szt.

Tabela 26. Korzystający z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Jednostka terytorialna	Wodociąg [%]		Kanalizacja [%]	
	2006	2014	2006	2014
Obrowo	80,5	87,0	22,9	36,7

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS*

Na terenie Gminy znajdują się dwie oczyszczalnie ścieków z których w 2015 r. korzystało 4 031 mieszkańców. Informacje na ich temat znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 27. Komunalne oczyszczalnie ścieków na terenie Gminy Obrowo

Jednostka terytorialna	Oczyszczalnia	Q Rzecz [tys. m³/r]	Zlewnia lub odbiornik ścieków
Obrowo	Dobrzejewice	161	Drwęca
	Osiek nad Wisłą	10	Str. Młyńska

Źródło: *Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 r.*

2.5.4. Gospodarka odpadami

W 2014 r. wielkość zebranych na obszarze Gminy odpadów komunalnych wynosiła 3 076,0 t. W przeliczeniu na jednego mieszkańca przypadało 211,6 t odpadów. W 2014 r. gospodarstwa domowe zlokalizowane na terenie Gminy wytworzyły 83,8% wszystkich zebranych odpadów.

Tabela 28. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku na obszarze LGD Podgrodzie Toruńskie w 2014 r.

Jednostka terytorialna	ogółem	ogółem na 1 mieszkańca	z gospodarstw domowych	z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca
	t	kg	t	kg
Obrowo	3 076,0	211,6	2 578,4	177,4

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS*

Odbiorem odpadów z terenu Gminy Obrowo zajmuje się MPO z Torunia. Ponadto na jej obszarze znajduje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów zlokalizowany w miejscowości Dobrzejewice, przy oczyszczalni ścieków. Na terenie Gminy nie funkcjonuje żadne składowisko deponujące odpady komunalne, ani przemysłowe.

2.5.5. Sieć gazowa

Większość mieszkańców Gminy nie posiada dostępu do gazu sieciowego i korzysta z gazu propan-butan w butlach.

Sieć gazowa istnieje w Gminie Obrowo od 2009 r. Jej długość wynosiła wtedy 2 414 m. W 2014 r. długość sieci wzrosła do 7 383 m i korzystało z niej 1,3%. Zużycie gazu wynosiło natomiast 53 tys. m³.

Mieszkańcy Gminy mają możliwość przyłączenia się do sieci gazowej za pośrednictwem deklaracji zgłaszanych do Urzędu Gminy. Procesem gazyfikacji na jej terenie zajmuje się spółka DUON.

2.5.6. Odnawialne źródła energii

Na terenie Gminy występują odnawialne źródła energii w postaci kolektorów słonecznych i pomp ciepła, zainstalowanych na 75 posesjach.

Ponadto Gmina Obrowo planuje zrealizować projekt „OZE Obrowo". Do udziału w projekcie zaprosiła mieszkańców gminy zainteresowanych zastosowaniem na terenie swojej posesji pomp ciepła i/lub ogniw fotowoltaicznych.

2.6. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy

2.6.1. Sfera społeczna

Gmina Obrowo charakteryzuje się dużym potencjałem w zakresie kapitału społecznego. Pod względem liczby mieszkańców jest ona trzecią największą gminą w powiecie toruńskim. Od 2006 roku obserwuje się coroczny przyrost liczby ludności zamieszkującej jej obszar. W latach 2006-2015 liczba mieszkańców Gminy wzrosła aż o 51% (z 10 002 os. w 2006 r. do 15 124 os. w 2015 r.). Ze względu na bliskie sąsiedztwo miasta Torunia, obszar Gminy podlega procesom urbanizacyjnym. W ostatnich latach, na jego terenie ogromną rolę odgrywają procesy migracyjne, przekładające się na znaczny przyrost liczby ludności. W Gminie występuje także dodatni przyrost naturalny.

Pod względem gęstości zaludnienia, która wynosi 93 osoby/km^2, Gmina należy do obszarów o jednym z najwyższych wartości tego wskaźnika w powiecie. W Gminie mieszka ok. 15% ludności całego powiatu toruńskiego.

Minione lata pokazują postępujący spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (z 25,2% w 2006 r. do 24,6% w 2015 r.) i produkcyjnym (z 65,2% w 2006 r. do 64,4% w 2015 r.) oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (z 9,9% w 2006 r. do 11,0% w 2015 r.). Według prognoz trend ten będzie się nasilać, a liczba osób starszych rosnąć.

Z pomocy społecznej korzysta około 9% mieszkańców Gminy, najczęściej z powodu ubóstwa oraz bezrobocia, potrzeby ochrony macierzyństwa oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W latach 2010-2015 rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną wzrosła z 605 osób/345 rodzin w 2010 r. do 708 osób/377 rodzin w 2015 r.

Począwszy od 2006 r. liczba dzieci w przedszkolach publicznych zlokalizowanych na terenie Gminy Obrowo wzrosła z 71 osób do 246 osób w roku 2015. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych edukacją przedszkolną wyniósł w 2014 r. 68,4% i był nieco wyższy niż w powiecie toruńskim (67,9%) i niższy niż w województwie kujawsko-pomorskim (75,5%). Wzrost liczby dzieci objętych edukacją przedszkolną może wiązać się z koniecznością utworzenia dodatkowych miejsc w przedszkolach już istniejących lub powstania nowych placówek publicznych lub niepublicznych, czy innych form wychowania przedszkolnego. W Gminie rośnie także liczba uczniów szkół podstawowych (z 754 uczniów w 2006 r. do 1181 uczniów w 2015 r.). W ostatnich latach na tym samym poziomie utrzymuje się natomiast liczba osób uczących się w gimnazjach (w 2015 r. wyniosła 442 osoby).

Działalność kulturalna w Gminie prowadzona jest w Gminnym Ośrodku Kultury w Obrowie, świetlicach wiejskich oraz Izbie Regionalnej w Osieku nad Wisłą. Na terenie Gminy aktywnie działają organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, zajmujące się kultywowaniem i promowaniem lokalnych tradycji ludowych, artyści i twórcy ludowi oraz inne nieformalne grupy zrzeszające mieszkańców Gminy.

Na terenie Gminy organizowanych jest wiele imprez cyklicznych – kulturalnych i sportowych. W latach 2010-2014 odbyło się ok. 50 różnych imprez. Aktywny udział w ich organizacji biorą m. in. jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Co roku odbywa się kilka imprez sportowych, organizacji których sprzyja dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa oraz obecność wielu klubów sportowych w Gminie.

2.6.2. Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe

Gmina Obrowo ma charakter typowo rolniczy, o czym świadczy duży udział użytków rolnych w jej ogólnej powierzchni (55%). W strukturze gruntów ornych przeważają grunty średnich klas bonitacyjnych, tj. IV klasy (łącznie 36,2% powierzchni gruntów ornych) oraz III klasy (łącznie 24,3%), rolnicza przydatność gleb na obszarze gminy jest przestrzennie zróżnicowana.

Lasy stanowią 35% powierzchni Gminy. Największe kompleksy leśne znajdują się w południowej i zachodniej części gminy w rejonie wsi: Osiek nad Wisłą, Dzikowo, Silno, Smogorzewiec, Stajenczynki, Obory i Sąsieczno.

Ze względu na rolniczy charakter Gminy, miejscem pracy znacznej liczby jej mieszkańców są gospodarstwa rolne. Osoby nie zatrudnione w rolnictwie mogą szukać pracy na lokalnym rynku, a także w położonym w sąsiedztwie Gminy mieście Toruniu. W 2015 r. na terenie Gminy Obrowo działały łącznie 1 034 podmioty gospodarcze, z czego 88 stanowiły firmy nowo zarejestrowane. W latach 2006-2014 na terenie Gminy wzrost liczby podmiotów gospodarczych wynosił 126%. Świadczy to o dynamicznym rozwoju Gminy, jaki dokonał się w ostatnich latach. Wiodącymi branżami przemysłu i usług na obszarze Gminy są: usługi, transport, budownictwo i gastronomia. Gmina posiada warunki do dalszego rozwoju gospodarczego – oferuje ona tereny inwestycyjne przeznaczone na cele gospodarcze.

Na terenie Gminy Obrowo w 2014 r. zamieszkiwało 775 osób bezrobotnych, z czego 56% stanowiły kobiety. W porównaniu z rokiem 2013, liczba mieszkańców pozostających bez pracy zmniejszyła się o 7,8%, czyli o 66 osób. Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej – stanowią one 57% mieszkańców pozostających bez pracy. Ponad połowa bezrobotnych (54%) nie posiada kwalifikacji zawodowych oraz doświadczenia zawodowego.

Przeprowadzona analiza sprawozdań z wykonania budżetu i danych statystycznych wskazuje, że z roku na rok dochody własne Gminy, jak i dochody ogółem na 1 mieszkańca rosną. Wzrasta także poziom wydatków (zwłaszcza inwestycyjnych), co jest wynikiem wzmożonego inwestowania w rozwój Gminy.

O potencjale turystycznym Gminy Obrowo świadczą malownicze doliny Wisły i Drwęcy, rozległe kompleksy leśne w południowej i wschodniej części Gminy oraz zagospodarowane pod względem turystycznym jeziora. Gmina Obrowo pełni funkcje rekreacyjne dla mieszkańców Torunia. Dzięki dużym połaciom lasów, zlokalizowanym wśród nich niewielkim jeziorom, obecności ośrodków wypoczynkowych, wytyczonym trasom rowerowym, obszar ten jest atrakcyjnym miejscem letniego wypoczynku sobotnio-niedzielnego, miejscem jesiennego wypadu na grzyby, celem wycieczek rowerowych oraz atrakcją dla amatorów wędkarstwa.

2.6.3. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

Gmina Obrowo posiada bardzo atrakcyjne położenie geograficzne – przy drodze krajowej nr 10 i linii kolejowej, w sąsiedztwie rzeki Wisły oraz w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Torunia. Przebiegające obok siebie szlaki komunikacyjne dzielą ją na dwie części, zbliżone do siebie wielkością – część północną, o charakterze rolniczo-przemysłowym i część południową, obejmującą głównie tereny leśne. Bliskość węzła autostrady A1, czynią Gminę Obrowo łatwo dostępną dla turystów i inwestorów. Postępujący w

kierunku południowo-wschodnim rozwój Torunia rekomenduje gminę jako obszar dla różnorodnych inwestycji: mieszkaniowych, rekreacyjnych czy gospodarczych.

Rozwój sieci wodociągowej jest zadowalający – około 87% mieszkańców korzysta z wodociągów. Znacznie gorzej przedstawia się poziom skanalizowania Gminy – długość sieci wynosi 88,0 km i korzysta z niej zaledwie 36,7% mieszkańców. Obszar Gminy cechujące się rozproszoną zabudową, w związku z czym praktykuje się na nim budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Gmina Obrowo posiada uregulowaną gospodarkę odpadami. Ich odbiorem z terenu Gminy zajmuje się MPO z Torunia. Ponadto na jej obszarze znajduje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów, zlokalizowany w miejscowości Dobrzejewice, przy oczyszczalni ścieków. Na terenie Gminy nie funkcjonuje żadne składowisko deponujące odpady komunalne, ani przemysłowe.

Na ternie Gminy istnieje sieć gazowa, jednak jest ona słabo rozwinięta – jej długość wynosiła w 2014 r. jedynie 7 383 m. Większość mieszkańców Gminy korzysta z gazu propan-butan w butlach.

Na terenie Gminy występują odnawialne źródła energii w postaci kolektorów słonecznych i pomp ciepła, zainstalowanych na 75 posesjach. Ponadto Gmina Obrowo planuje zrealizować projekt „OZE Obrowo", do udziału w którym zaproszono mieszkańców Gminy zainteresowanych zastosowaniem na terenie swojej posesji pomp ciepła i/lub ogniw fotowoltaicznych.

3. Analiza SWOT

Jedną z najpopularniejszych metod diagnozy stanu obecnego Gminy jest analiza SWOT. Nazwa tej metody wywodzi się od pierwszych liter angielskich słów – mocne strony (*strenghts*), słabe strony (*weaknesess*), szanse (*opportunities*) i zagrożenia (*therats*) – jednocześnie stanowią one pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego.

Technika ta stosowana jest we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie analizy strategicznej.

Schemat 1. Analiza SWOT

Źródło: *Opracowanie własne*

Analiza SWOT Gminy Obrowo została przeprowadzona w trzech kluczowych dla zrównoważonego rozwoju obszarach, tj. sfera społeczna, gospodarka i środowisko przyrodnicze, oraz zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna. Wyniki analizy w każdym z badanych obszarów przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 29. Mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Sfera społeczna	
▪ Duży potencjał w zakresie kapitału społecznego, osiedlanie się ludności z terenów miejskich ▪ Dodatni przyrost naturalny (92 os. w 2014 r.) oraz saldo migracji (576 os. w 2014 r.) ▪ Niski poziom ubóstwa wśród mieszkańców (w 2014 r. odsetek mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie wynosił 8,7% i był niższy niż w powiecie (11%) i województwie (10,5%)) ▪ Dostęp do szerokiego wachlarza usług (szkolnictwo, kultura, służba zdrowia) ze względu na bliskość dużego miasta Torunia ▪ Rozwinięta baza oświatowa (przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja) ▪ Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w Gminie (w 2014 r. wynosił 68,4%) wyższy niż w powiecie (67,9%) i województwie (75,5%)	▪ Niski poziom integracji społecznej ▪ Starzenie się społeczeństwa ▪ Brak dziennych domów opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych ▪ Słabo rozwinięty system opieki żłobkowej (w gminie funkcjonuje 1 klub dziecięcy) ▪ Ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych ▪ Emigracja osób młodych i wykształconych w poszukiwaniu lepszej pracy ▪ Brak podmiotów ekonomii społecznej ▪ Niski poziom umiejętności i kompetencji – 54% bezrobotnych mieszkańców nie posiada kwalifikacji i doświadczenia ▪ Niski poziom wykształcenia wśród rolników

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
▪ Rozwinięta działalność sportowa (liczne kluby sportowe) ▪ Obecność instytucji kultury (GOK, Osiecki Klub Kultury, Izba Regionalna, świetlice wiejskie, biblioteki) ▪ Organizacja wielu imprez kulturalnych i sportowych ▪ Działalność organizacji pozarządowych, grup nieformalnych oraz lokalnych artystów i twórców ludowych	
Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe	
▪ Bliskie położenie i dobre skomunikowanie z drugim pod względem liczby ludności miastem w województwie – Toruniem ▪ Dobre położenie komunikacyjne sprzyjające napływowi inwestorów i turystów (Gmina położona jest przy drodze krajowej nr 10 oraz w niedalekiej odległości od węzła autostrady A1) ▪ Dobry dostęp do rynku pracy ze względu na bliskość dużego miasta Torunia ▪ Niski poziom bezrobocia (w 2014 r. odsetek mieszkańców bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił 8,2% i był niższy niż w powiecie (9,4%) i województwie (9,6%)) ▪ Niski odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym i poniżej (w 2014 r. w Gminie wynosił on 57% i był niższy niż w powiecie (65%) i województwie (63%)) ▪ Walory przyrodnicze i turystyczne (lasy i jeziora) ▪ Obecność obiektów dziedzictwa kulturowego (zespołów pałacowo-parkowych, chat chłopskich, zabytkowych kościołów i cmentarzy) ▪ Położenie Gminy w zasięgu obszaru chronionego krajobrazu oraz Natura 2000 ▪ Obecność infrastruktury turystycznej (obiektów noclegowych i gastronomicznych, szlaków turystycznych)	▪ Wysokie bezrobocie wśród osób młodych (do 25 roku życia) – w 2014. w Gminie odsetek bezrobotnych wynosił 22% i był wyższy niż w powiecie (20%) i województwie (17%) ▪ Bezrobocie ukryte w rolnictwie ▪ Wysoki udział średniej jakości gleb (dominują grunty III i IV klasy) ▪ Słabo rozwinięta funkcja pozarolnicza lokalnej gospodarki ▪ Rolnictwo oparte o małe gospodarstwa rolne ▪ Brak inkubatora przetwórstwa rolnego ▪ Niewykorzystany potencjał obszaru do rozwoju turystyki ▪ Zbyt słabo rozwinięty sektor usług turystycznych (m. in.: niedostatecznie rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna) ▪ Mała liczba gospodarstw agroturystycznych ▪ Niedostateczna promocja walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych Gminy ▪ Niedostateczne wykorzystanie potencjału obiektów zabytkowych oraz zły stan techniczny części z nich ▪ Zbyt niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców ▪ Wzrost natężenia ruchu samochodowego i spadek bezpieczeństwa pieszych i kierowców
Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna	
▪ Dobrze rozwinięta sieć dróg publicznych ▪ Dobrze rozwinięta infrastruktura wodociągowa (w 2014 r. z sieci korzystało 87% mieszkańców) ▪ Uporządkowana gospodarka odpadami ▪ Dobry stan techniczny infrastruktury edukacyjnej i sportowej ▪ Obecność odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne i pompy ciepła) ▪ Wzrost wydatków inwestycyjnych Gminy	▪ Niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna (w 2014 r. z sieci korzystało 36,7% mieszkańców) ▪ Niezadowalający stan infrastruktury drogowej (drogi i oświetlenie) ▪ Zbyt mała ilość ścieżek rowerowych i chodników ▪ Niedostatecznie rozwinięta sieć gazowa (w 2014 r. z sieci korzystało 1,3% mieszkańców) ▪ Niezagospodarowane, wymagające odnowy przestrzenie publiczne (parki, skwery) ▪ Braki w wyposażeniu świetlic wiejskich ▪ Obszary bez dostępu do szerokopasmowego Internetu

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 30. Szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
Sfera społeczna	
▪ Prognozowany wzrost liczby mieszkańców ▪ Rozwój form opieki, aktywizacji i integracji dla seniorów	▪ Dalszy wzrost liczby osób objętych pomocą społeczną (liczba ta wzrosła z 605 os. w 2010 r. do 708 os. w 2015 r.) ▪ Polaryzacja społeczeństwa
Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe	
▪ Dalszy wzrost liczby podmiotów gospodarczych (w latach 2006-2015 liczba przedsiębiorstw wzrosła o 91%) ▪ Wprowadzenie ulg podatkowych dla przedsiębiorców oraz zachęt inwestycyjnych dla inwestorów ▪ ▪ Warunki do dalszego rozwoju gospodarczego (oferta terenów inwestycyjnych) ▪ Możliwość pełnienia funkcji turystycznej dla mieszkańców Torunia ▪ Rozwój turystyki i rekreacji (w zakresie usług i infrastruktury) ▪ Poszerzenie działań informacyjnych i promocyjnych o walorach przyrodniczych, kulturowych i turystycznych Gminy ▪ Powstanie większej liczby gospodarstw agroturystycznych	▪ Ograniczenie tępa rozwoju gospodarczego ▪ Wysokie koszty i ryzyko podejmowania działalności gospodarczej ▪ Zanieczyszczenie środowiska spowodowane nasileniem ruchu samochodów i wzrostem emisji spalin oraz wzrostem emisji CO_2 z palenisk domowych
Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna	
▪ Pozyskanie środków finansowych z UE ▪ Pozyskanie inwestorów ▪ Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa ▪ Rozwój odnawialnych źródeł energii ▪ Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej	▪ Skomplikowane procedury pozyskania środków unijnych ▪ Wzrost konkurencji ze strony sąsiadujących gmin w zakresie ich wyposażenia w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną oraz promocję posiadanych walorów przyrodniczych i kulturowych

Źródło: *Opracowanie własne*

4. Kierunki rozwoju

4.1. Obszary problemowe

Największymi problemami w Gminie Obrowo są:

- Niewystarczający poziom zabezpieczenia potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej
- Niewystarczające wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych gminy oraz potencjału gospodarczego
- Nie w pełni dostosowana do potrzeb infrastruktura techniczna

Stanowią one istotną przeszkodę w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy, nie tylko przyczyniając się do jego spowolnienia, lecz również przynosząc niesatysfakcjonujące rezultaty. Są to zadania z całą stanowczością wymagające rozstrzygnięcia, jednak stosunkowo trudne do rozwiązania, co nie świadczy oczywiście o braku możliwości osiągnięcia zamierzonych celów poprzez odpowiednio skoordynowane działania.

W poniższej tabeli przedstawiono problemy zidentyfikowane w poszczególnych sferach.

Tabela 31. Sfera społeczna – problemy

I.	NIEWYSTARCZAJĄCY POZIOM ZABEZPIECZENIA POTRZEB I OCZEKIWAŃ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ
I.1.	Braki w infrastrukturze społecznej i zdrowotnej
I.2.	Emigracja ludzi młodych i wykształconych
I.3.	Niedostateczny poziom wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych mieszkańców
I.4.	Niewystarczająca oferta usług opiekuńczych i aktywizujących dla osób starszych i niepełnosprawnych
I.5.	Niski poziom integracji społecznej mieszkańców

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 32. Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe – problemy

II.	NIEWYSTARCZAJĄCE WYKORZYSTANIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH, KULTUROWYCH I TURYSTYCZNYCH GMINY ORAZ POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO
II.1.	Niewykorzystany potencjał obszaru do rozwoju turystyki
II.2.	Niedostateczna promocja walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych Gminy
II.3.	Nie w pełni rozwinięta infrastruktura turystyczna oraz sektor usług turystycznych
II.4.	Słabo rozwinięta funkcja pozarolnicza lokalnej gospodarki
II.5.	Słabość rolnictwa opartego o małe gospodarstwa rolne i średniej jakości gleby

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 33. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna – problemy

III.	NIE W PEŁNI DOSTOSOWANA DO POTRZEB INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
III.1.	Wymagająca rozbudowy i modernizacji infrastruktura drogowa i towarzysząca
III.2.	Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna i gazowa
III.3.	Zły stan techniczny oraz braki w wyposażeniu części świetlic wiejskich
III.4.	Wymagające odnowy i zagospodarowania przestrzenie publiczne
III.5.	Nie w pełni rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna

Źródło: *Opracowanie własne*

4.2. Cele rozwojowe

Zidentyfikowane problemy przedstawione w podrozdziale 4.1 stwarzają potrzebę określenia celów strategicznych dla Gminy Obrowo, będących bezpośrednią odpowiedzią na istniejące trudności i bariery rozwojowe. To właśnie te cele pomagają określić kierunki rozwoju Gminy.

Niniejsza strategia wyznacza cele strategiczne charakteryzujące każdy z trzech obszarów, tj.:

- Sfera społeczna
- Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe
- Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

Realizacja celów strategicznych możliwa jest przez wypracowanie konkretnych celów operacyjnych.

Tabela 34. Sfera społeczna – cele

I.	ZDROWE, AKTYWNE I DOBRZE WYKSZTAŁCONE SPOŁECZEŃSTWO
I.1.	Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, w tym poprzez rewitalizację społeczną
I.2.	Wsparcie usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych świadczonych dla mieszkańców
I.3.	Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych
I.4.	Wsparcie działalności instytucji kultury i sportu

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 35. Gospodarka, środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe – cele

II.	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY
II.1.	Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem
II.2.	Efektywne wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru poprzez rozwój infrastruktury i usług turystycznych
II.3.	Promocja walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych Gminy
II.4.	Wykreowanie produktów lokalnych
II.5.	Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, w tym poprzez edukację ekologiczną mieszkańców

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 36. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna – cele

III.	RACJONALNE INWESTOWANIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ Z POSZANOWANIEM ŚRODOWISKA NATURALNEGO
III.1.	Rozwój odnawialnych źródeł energii
III.2.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej i towarzyszącej
III.3.	Rozbudowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej
III.4.	Budowa infrastruktury edukacyjnej oraz sportowo-rekreacyjnej
III.5.	Odnowa i zagospodarowanie przestrzeni publicznych
III.6.	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalnej, w szczególności świetlic wiejskich

Źródło: *Opracowanie własne*

5. Planowane przedsięwzięcia

Osiągnięciu celów określonych w niniejszej Strategii mają służyć planowane do realizacji przedsięwzięcia, które zostały określone w Załączniku nr 1 – Lista zadań do realizacji w latach 2016-2023. W załączniku przedstawiono zadania inwestycyjne, które Gmina Obrowo planuje zrealizować w horyzoncie czasowym obowiązywania niniejszej Strategii. Będą one w dużej mierze realizowane przez podmioty zewnętrzne (wykonawców). Zadaniem władz samorządowych będzie natomiast przygotowanie inwestycji oraz nadzorowanie jej realizacji. Lista przedsięwzięć obejmuje m. in. potrzeby inwestycyjne zgłoszone przez mieszkańców Gminy na zebraniach sołeckich.

Lista zadań do realizacji w latach 2016-2023 zawiera projekty z zakresu:

- Zaopatrzenia w wodę
- Gospodarki ściekowej
- Ochrony wód powierzchniowych i podziemnych
- Czystości powietrza i efektywności energetycznej oraz gospodarki niskoemisyjnej
- Modernizacji infrastruktury szkolnej i przedszkolnej
- Bezpieczeństwa publicznego
- Budowy dróg
- Rekultywacji lub zagospodarowania terenów zdegradowanych
- Ochrony walorów przyrodniczych
- Rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości
- Rozwoju turystyki
- Wprowadzenia nowych elementów zagospodarowania turystycznego
- Promocji Gminy
- Podniesienia stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa
- Rozwoju zasobów ludzkich i przeciwdziałania bezrobociu

6. Spójność kierunków rozwoju Gminy i planowanych przedsięwzięć z dokumentami programowymi i planistycznymi

Strategia zachowuje spójność celów rozwojowych w odniesieniu do dokumentów europejskich, w tym głównie Strategii *Europa 2020* oraz dokumentów krajowych i regionalnych. Zachowuje też powiązania między dokumentami poszczególnych szczebli programowania rozwoju.

W planowaniu rozwoju Gminy Obrowo uwzględniono nowe elementy charakteryzujące proces rozwoju regionalnego m.in.:

- Celowe wydatkowanie funduszy na określone zintegrowane projekty
- Podnoszenie konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz mikro, małych i średnich przedsiębiorstw
- Koncentracja środków na określonych celach
- Wspieranie rozwoju opartego na lokalnych potencjałach i zasobach
- Włączenie zróżnicowanych form finansowania zadań strategicznych

Strategia jest dokumentem spójnym z zasadami planowania oraz komplementarnym z innymi dokumentami strategicznymi.

Strategia zachowuje podejście zintegrowane do rozwoju danego obszaru, przestrzeni, miejsca i koncentrację na wspieraniu działań, zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów rozwoju.

Przyjęte kierunki i cele rozwojowe są zgodne z celami określonymi w dokumentach strategicznych obowiązujących na następujących poziomach:

- Wspólnotowym
- Krajowym
- Regionalnym
- Gminnym

Wykaz analizowanych dokumentów przedstawiono na poniższym schemacie, a zbieżność pomiędzy nimi zaprezentowano w tabelach w kolejnych częściach rozdziału.

Schemat 2. Dokumenty strategiczne, z którymi Strategia Rozwoju Gminy Obrowo wykazuje zgodność

Poziom wspólnotowy	Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia Europa 2020	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia Rozwoju Powiatu Toruńskiego 2012-2020
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Raport „Polska 2030" Wyzwania Rozwojowe	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Obrowo na lata 2014-2020
Umowa Partnerstwa 2014-2020	Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego	
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020		

Źródło: *Opracowanie własne*

6.1. Poziom wspólnotowy

Tabela 37. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom wspólnotowy

Poziom wspólnotowy	
Dokument strategiczny	**Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023 z dokumentem strategicznym**
Strategia Europa 2020	Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Niniejszy dokument wykazuje spójność z dwoma głównymi priorytetami Strategii Europa 2020: ▪ Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej. ▪ Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W celu realizacji priorytetów zdefiniowano siedem inicjatyw przewodnich stanowiących instrumenty realizacji celów Strategii Europa 2020. Niniejszy dokument jest zgodny z następującymi inicjatywami:

	▪ Europa efektywnie korzystająca z zasobów – to działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii. ▪ Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – to działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy. ▪ Europejski program walki z ubóstwem – to działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 jest dokumentem, który ma się przyczynić do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Celem jej jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE. Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy główne cele, z którymi zgodność wykazuje niniejszy dokument: ▪ Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi ▪ Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
Umowa Partnerstwa 2014-2020	Umowa Partnerstwa (UP) określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach 3 polityk unijnych, tj. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentem realizacji UP są programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. W obrębie celów UP wyróżniono cztery priorytety finansowania ze środków europejskich: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczna i aktywność zawodowa, infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Niniejszy dokument wykazuje zgodność powyższymi celami, gdyż również dąży do realizacji podobnych priorytetów na obszarze objętym Strategią.

Źródło: *Opracowanie własne*

6.2. Poziom krajowy

Tabela 38. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom krajowy

Poziom krajowy	
Dokument strategiczny	**Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023 z dokumentem strategicznym**
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Wizja zapisana w strategii zakłada, że w roku 2030 polska gospodarka stanie się gospodarką konkurencyjną i innowacyjną. W osiągnięciu takiego stanu ma pomóc realizacja jedenastu celów strategicznych określonych w dokumencie. Niniejszy dokument wykazuje spójność z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: ▪ Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki ▪ Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state" ▪ Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska ▪ Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
Raport „Polska 2030" Wyzwania Rozwojowe	Raport Polska 2030 to raport stanowiący podstawę długookresowej strategii rozwoju. Ma charakter zielonej księgi, co oznacza, że jego celem nie jest prezentacja gotowych propozycji działań, ale przede wszystkim zainicjowanie debaty publicznej związanej z wyzwaniami rozwojowymi Polski. Raport opisuje obecny stan kraju oraz jego rozwój przez najbliższe 20 lat. Porusza m.in. takie kwestie jak wzrost gospodarczy, sytuację demograficzną, aktywność zawodową, bezpieczeństwo klimatyczno-energetyczne, rozwój kapitału intelektualnego, solidarność regionalna czy wzrost kapitału społecznego. Strategia Rozwoju Gminy Obrowo dotyczy analogicznych kierunków rozwoju.
Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Strategia Rozwoju Kraju 2020 ma charakter średniookresowy. Jej głównym celem jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Niniejszy dokumenty wpisuje się w dwa obszary strategiczne i odpowiadające im następujące cele strategii: ▪ Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka – Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko ▪ Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna – Cel III.1. Integracja społeczna, Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Celem strategicznym KSRR jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Niniejszy dokumenty wpisuje się w następujące cele strategiczne i operacyjne: ▪ Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw ▪ Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Wizja zapisana w dokumencie zakłada, że Polska w 2030 roku będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpieczny. Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Jednym z celów operacyjnych, które pozwalają urzeczywistnić realizację wizji KPZK jest Cel 2 Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, w który wpisuje się niniejszy dokument.
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	Głównym celem programu na lata 2014-2020 jest wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych. PROW będzie realizował sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich: ▪ Ułatwienie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich ▪ Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami ▪ Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie ▪ Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem ▪ Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu ▪ Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

	Realizacja przedsięwzięć zapisanych w niniejszym dokumencie przyczyni się do osiągnięcia celów wskazanych w PROW.

Źródło: *Opracowanie własne*

6.3. Poziom regionalny

Tabela 39. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom regionalny

Poziom regionalny	
Dokument strategiczny	**Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023 z dokumentem strategicznym**
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 identyfikuje specyficzne dla województwa kujawsko-pomorskiego wyzwania, które są związane z koniecznością ograniczenia bezrobocia, poprawą warunków życia ludności wiejskiej, nadaniu impulsów rozwojowych wschodniej części regionu, określeniu założeń polityki miejskiej oraz zbudowania tożsamości marki regionalnej. Określa ona cztery priorytety rozwojowe obszaru, w które wpisuje się niniejszy dokument: ▪ Konkurencyjna gospodarka ▪ Modernizacja przestrzeni wsi i miast ▪ Silna metropolia ▪ Nowoczesne społeczeństwo Niniejszy dokument jest ściśle powiązany z polityką terytorialną, która jest instrumentem realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020.
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Celem głównym, a zarazem wizją Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jest dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Realizacja celu głównego obejmuje trzy cele strategiczne: ▪ Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia ▪ Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki ▪ Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji Niniejszy dokumenty wpisuje się we wszystkie wymienione wyżej cele.
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Jedną z możliwych form realizacji polityki terytorialnej są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Niniejszy dokument wykazuje zgodność z Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020 – Gmina Obrowo jest sygnatariuszem Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata	Celem głównym RPO WK-P 2014-2020 jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców. Strategia Rozwoju Gminy Obrowo wpisuje się w cele szczegółowe, określone

2014-2020	zwłaszcza dla następujących osi priorytetowych: ▪ Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie ▪ Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku ▪ Oś Priorytetowa 5 Spójność wewnętrzna i dostępność wewnętrzna regionu ▪ Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry ▪ Oś Priorytetowa 7 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność ▪ Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy ▪ Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo ▪ Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja ▪ Oś Priorytetowa 11 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność Realizacja przedsięwzięć zapisanych w niniejszym dokumencie przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego.
Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego	Nadrzędnym celem Strategii ZIT jest konsolidacja potencjału partnerów ZIT na rzecz rozwoju nowoczesnych funkcji metropolitalnych. Niniejszy dokument wpisuje się zwłaszcza w następujące cele Strategii ZIT: ▪ Cel Strategiczny 1 Efektywność transportowa i energetyczna oraz zintegrowane strategie niskoemisyjne dla BTOF ▪ Efektywne gospodarowanie zasobami środowiska naturalnego i kultury BTOF ▪ Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy i wsparcie procesów inkluzji w BTOF ▪ Nowoczesny i zintegrowany system kształcenia dzieci i młodzieży dla BTOF

Źródło: *Opracowanie własne*

6.4. Poziom lokalny

Tabela 40. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom lokalny

Poziom lokalny	
Dokument strategiczny	**Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023 z dokumentem strategicznym**
Strategia Rozwoju Powiatu Toruńskiego 2012-2020	Strategia Rozwoju Powiatu Toruńskiego jest dokumentem określającym kierunki rozwoju powiatu na lata 2012-2020. Jej celem jest wskazanie misji, wizji oraz celów strategicznych wraz z celami operacyjnymi, planowanymi zadaniami i ewentualnie projektami, których realizacja w określonym horyzoncie czasowym przyczyni się do wszechstronnego rozwoju powiatu. Niniejsza Strategia jest zgodna z celem strategicznym określonym w Strategii Rozwoju Powiatu Toruńskiego: Rozwój przedsiębiorczości i infrastruktury zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców powiatu.
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Obrowo na lata 2014-2020	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma na celu podejmowanie działań zmierzających do poprawy warunków życia oraz zaspakajania potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin. Strategia Rozwoju Gminy Obrowo jest zgodna z wszystkimi celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, gdyż podobnie jak ona, ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców Gminy. Wszystkie działania realizowane w ramach niniejszej Strategii będą dążyły do osiągnięcia w. w. celu.
Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Podgrodzie	Objęcie Lokalną Strategią Rozwoju obszaru trzech gmin: Obrowa, Lubicza i Wielkiej Nieszawki ma przyczynić się do rozwoju lokalnego, większej integracji wewnętrznej mieszkańców LGD oraz uświadamiania im lokalnej tożsamości. Niniejsza Strategia jest zgodna ze wszystkimi celami LSR, którymi są:

Toruńskie”	▪ Cel ogólny 1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości ▪ Cel ogólny 2. Rozwój obszaru poprzez działania rewitalizacyjne, poprawę standardu infrastruktury technicznej i działania promocyjne ▪ Cel ogólny 3. Wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców, w tym poprzez rewitalizację społeczną

Źródło: *Opracowanie własne*

7. System wdrażania, sposoby monitorowania i kontroli

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w niniejszej Strategii będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Samorząd Gminy Obrowo pełni rolę koordynatora i organizatora prac nad realizacją Strategii Rozwoju Gminy Obrowo na lata 2016-2023.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Rada Gminy. Wójt Gminy Obrowo jako organ wykonawczy odpowiedzialny za wykonanie ujętych w niej założeń, będzie przedkładał Radzie Gminy sprawozdania z realizacji celu nadrzędnego i celów szczegółowych. Poza funkcją nadzorczą, wyłączną kompetencją Rady Gminy będzie uchwalanie zmian w zapisach Strategii.

Strategia powinna być realizowana we współpracy z innymi partnerami samorządowymi, gospodarczymi i społecznymi lub poprzez inspirowanie i wspieranie realizacji przedsięwzięć innych jednostek. W głównej mierze strategia będzie wdrażana przez pracowników Urzędu Gminy w Obrowie i jednostek organizacyjnych Gminy.

Należy jednoznacznie wskazać jednostkę odpowiedzialną za monitoring i przygotowanie sprawozdań z realizacji Strategii. Zadanie to może być powierzone jednemu z referatów Urzędu Gminy, albo poprzez wyodrębnienie w jego strukturze zespołu odpowiedzialnego za monitorowanie. Drugim sposobem jest powołanie odrębnej jednostki zajmującej się monitoringiem, składającej się z zainteresowanych podmiotów, np. przedstawicieli przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców itp.

Dla efektywnej realizacji zapisów Strategii niezbędne jest stworzenie systemu stałej kontroli i monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami Strategii.

Monitoring umożliwia modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu Gminy, jak i wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Gminy do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji Strategii. Głównym zadaniem jest dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio ze Strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Główne cele zastosowania ewaluacji:

- Identyfikacja słabych i mocnych stron
- Oszacowanie możliwości i ograniczeń
- Usprawnienie zarządzania
- Wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działań
- Poprawianie błędów
- Wsparcie alokacji zasobów finansowych
- Ulepszenie procesu decyzyjnego

W szczególności zadaniem ewaluacji jest dostarczenie odpowiednim odbiorcom dokładnych ocen stanu wdrożenia Strategii w zakresie:

- Działania Strategii
- Wydajności i trwałości w stosunku do założonych celów
- Wpływu na problemy, do których odnosi się Strategia
- Wyciągniętych wniosków w celu poprawy wdrożenia Strategii i projektowania nowych dokumentów o charakterze strategicznym
- Identyfikacji dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu

Ewaluacja Strategii będzie dokonywana w trakcie prac nad sprawozdaniem z wdrażania. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

8. Finansowanie Strategii

Propozycje przedsięwzięć zawarte w Strategii będą mogły być finansowane nie tylko z budżetu Gminy, ale także ze źródeł zewnętrznych, do których należy zaliczyć m. in. środki z:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko
- Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- z Ministerstwa Sportu i Turystyki
- budżet LGD „Podgrodzie Toruńskie"
- pożyczki i kredyty bankowe
- innych źródeł

Największą możliwość realizacji założonych przedsięwzięć i tym samym szansę dalszego rozwoju umożliwia Gminie wsparcie ze środków unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Załącznik nr 1 – Lista zadań do realizacji w latach 2016-2023

Zadania inwestycyjne

Wskazują na zadania do realizacji, które wymagają wydatkowania znacznych środków finansowych gminy. Zadania te w dużej mierze będą realizowane przez podmioty zewnętrzne (wykonawców) natomiast zadaniem władz samorządowych jest przygotowanie inwestycji oraz nadzorowanie jej realizacji.

Lp.	Zadanie	Opis zadania	Uzasadnienie	Źródła finansowania	Szacunkowy koszt w tys. PLN	Orientacyjny termin realizacji
I.	Z ZAKRESU ZAOPATRZENIA W WODĘ					
1.	Rozbudowa wodociągu ▪ Dzikowo ▪ Silno	Budowa nowej sieci wodociągowej ▪ L= 8 km ▪ L=12 km	Zaopatrzenie w wodę tych obszarów przyłączonych miejscowości, które obecnie są poza zasięgiem wodociągu zbiorowego	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P WFOŚiGW, PROW	600	2016-2023
2.	Budowa wodociągu Osiek n/Wisłą – Stajenczynki, Stajenczynki - Smogorzewiec	Wykonanie sieci ok. 15 km	Zaopatrzenie w wodę tych obszarów przyłączonych miejscowości, które obecnie są poza zasięgiem wodociągu zbiorowego	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, WFOŚiGW, PROW	1,5 mln	2016-2023
3.	Budowa wodociągu w Brzozówce	Rozbudowa istniejącej sieci wodociągowej, L=4 km	Zaopatrzenie w wodę ludności, którzy obecnie osiedlają się na nowych terenach miejscowości Brzozówka	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P WFOŚiGW, PROW	400	2018-2023
4.	Rozbudowa wodociągu w Oborach	Rozbudowa istniejącej sieci o L=4 km	Zaopatrzenie ludności w wodę nowych osiedli mieszkaniowych	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P WFOŚiGW, PROW	350	2016-2023
5.	Inwentaryzacja decyzji wydanych w sprawie ustanowienia stref ochronnych dla ujęć wodociągowych.	Wiedza o aktualnym stanie prawnym w dziedzinie ochrony jakości wód jest niezbędna dla ustalenia dalszego trybu ochrony tejże jakości	Zadanie oznacza pierwszy krok dla opracowania projektu i ustanowienia stref ochronnych ujęć wodociągowych	Środki własne	Bezinwestycyjne	2016-2023

6.	Opracowanie projektów stref ochronnych dla ujęć nie posiadających decyzji dot. stref ochronnych	Zadanie należy wykonać zlecając do wykonania wyspecjalizowanej firmie opracowania	Ustanowienie stref ochronnych dla ujęć, w których zagrożona jest jakość wód jest podstawowym wymogiem ochronnym dla wód służących do zaspokajania potrzeb ludności. Ustanowienie stref ochronnych jest warunkiem koniecznym do zachowania jakości wód	Środki własne	Bezinwestycyjne	2016/2017
7.	Modernizacja wszystkich stacji uzdatniania wody i oczyszczalni ścieków	Wymiana odżelaziaczy, montaż nowej generacji urządzeń do uzdatniania wody, wymiana pomp	Zwiększenie stopnia bezawaryjności, poprawa warunków życia społeczeństwa	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P WFOŚiGW, PROW	3,5 mln	2016-2023
II.	**Z ZAKRESU GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ**					
1.	Kanalizacja Głogowo-Brzozówka-Szembekowo – etap II (lewa strona od Torunia)-zakończenie	Wybudowanie nowej kanalizacji sanitarnej (grawitacyjnej tłocznej, ciśnieniowej i przepompowni domowych) Skierowanie ścieków do oczyszczalni Dobrzejewice	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminie. Ochrona wód gruntowych i powierzchniowych, stworzenie warunków dla rozwoju turystki, poprawa warunków sanitarnych mieszkańców wsi. Zadanie priorytetowe!	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P WFOŚiGW, PROW	3 mln	2016-2020
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Silnie, Dzikowie i Osieku n. Wisłą	Budowa kanalizacji sanitarnej o łącznej dł. 45 km, likwidacja 300 szamb	Ochrona wód gruntowych i powierzchniowych, stworzenie warunków dla rozwoju turystki, poprawa warunków sanitarnych mieszkańców wsi. Zadanie priorytetowe!	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P WFOŚiGW, PROW	12 mln	2016/2023
III.	**OCHRONA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH**					
1.	Rekultywacja i refulacja jeziora w Osieku n/Wisłą oraz budowa pomostu	Wybór metody i realizacja zadań w zakresie poprawy jakości wody w jeziorach – otrzymanie II klasy czystości wody w jeziorach w zlokalizowanych na terenie gminy Obrowo	Ochrona głównych walorów rozwoju gminy – podniesienie ogólnej atrakcyjności gminy. Radykalna poprawa stanu czystości jezior poprzez powstrzymanie dalszej ich degradacji. Tworzenie warunków dla rozwoju turystyki i agroturystyki stworzenie możliwości korzystania ze zorganizowanych kąpielisk. Zadanie priorytetowe!	Środki własne, WFOŚiGW, PO KP, PROW	200 000	2016-2021

2.	Edukacja ekologiczna rolników	Organizacja szkoleń, rozsyłanie materiałów promocyjnych w zakresie ekologii dla rolników. Zadanie może być wykonane przy współpracy z jednostkami wspierającymi i promującymi funkcjonowanie gospodarstw np. ODR, potrzebne nakłady na organizację szkoleń	Rolnicze wykorzystanie osadów ściekowych do nawożenia pól oraz stosowanie, szerzenie wiedzy ekologicznej. Eliminacja stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin będących przyczyną pogorszenia stanu jakości wód podziemnych i powierzchniowych. Efektem ekologicznym ma być poprawa jakości wód.	Środki własne, WFOŚiGW, PO KP, PROW	40 tys. /rok	2016-20123
IV.	**W ZAKRESIE CZYSTOŚCI POWIETRZA I EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ**					
1.	Budowa gazociągów średniego ciśnienia Głogowo, Dobrzejewice	Budowa 5 km gazociągu	Zastąpienie przez gazowe źródła ciepła, kotłowni lokalnych węglowych i indywidualnych palenisk na paliwa stałe mających największy wpływ na zanieczyszczenie powietrza.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	1 200	2017-2020
2.	Budowa przyłączy gazu niskiego ciśnienia	Instalacja 350 sztuk przyłączy			2 890	2017-2020
3.	Budowa kolektorów słonecznych oraz pomp ciepła na obiektach gminy	Wybór i instalacja urządzeń do ogrzewania pomieszczeń i wody na obiektach gminnych: szkoły, domy kultury, itp. – 10 obiektów	Poprawa czystości powietrza, wypełnienie zaleceń UE z zakresu wykorzystania energii odnawialnej, wpływ na edukację ekologiczną społeczności lokalnej.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	120	2017-2023
4.	Budowa ogniw fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej oraz gospodarstwach domowych	Budowa instalacji ogniw fotowoltaicznych na obiektach gminnych.	Zwiększenie efektywności energetycznej.	Środki własne, RPO W-KP, PROW, współudział mieszkańców	2,7 mln	2016-2022
5.	Inteligentne oświetlenie	Modernizacja oświetlenia ulicznego, montaż urządzeń do inteligentnego oświetlenia. Nowy system zdalnego monitorowania i zarządzania w czasie rzeczywistym umożliwi inteligentne sterowanie oświetleniem w zależności od warunków pogodowych i natężenia ruchu ulicznego.	Zwiększenie efektywności energetycznej.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	1 mln	2016-2023

6.	Termomodernizacja budynków na terenie gminy w tym budynków szkół połączona z wymianą węglowych źródeł ciepła	Kompleksowa termomodernizacja wraz z likwidacją pieców węglowych na pompy ciepła w budynkach szkół	Zwiększenie efektywności energetycznej.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P. PROW	2,0 mln	2016-2022
V.	**MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY SZKOLNEJ I PRZEDSZKOLNEJ**					
1.	Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury przedszkolnej	Zwiększenie ilości miejsc przedszkolnych poprzez budowę, rozbudowę i modernizację obiektów, zakup wyposażenia i pomocy naukowych, zagospodarowanie otoczenia budynków kształcenia	Zwiększenie ilości miejsc przedszkolnych, zagospodarowanie terenu.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	3,5 mln	2017-2023
2.	Rozbudowa infrastruktury szkolnej	Rozbudowa i modernizacja istniejących szkół na terenie gminy oraz doposażenie istniejących obiektów.	Zwiększenie ilości miejsc dla dzieci w wieku szkolnym.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	2 mln	2017-2023
VI.	**W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO**					
1.	Gminne centrum ratownictwa i bezpieczeństwa publicznego	Przygotowanie pomieszczeń, pomoc w wyposażeniu w nowoczesne środki łączności, środki transportu (samochód terenowy, rowery)	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i turystów. Integracja działań: straży pożarnej, leśnej i policji – lokalne centrum dowodzenia (koordynacji) prac służb porządkowych i ratowniczych.	Środki własne, PO KL	150	2016-2023
2.	Systemy biernego monitorowania gminy – kamery dozorujące.	Zakup sprzętu, przeszkolenie ludzi.	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i turystów – tworzenie wizerunku gminy bezpiecznej i spokojnej.	Środki własne	250	2018
3.	Poprawa warunków transportowych	Wspieranie działań na rzecz uruchomienia wewnętrznego transportu przez przewoźników prywatnych	Tworzenie nowych miejsc pracy, inicjowanie społeczności lokalnej do podejmowania działań w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej	Środki własne	100	2018
4.	Parkingi przy szkołach	Budowa parkingów przy szkołach na terenie Gminy	Zwiększenie bezpieczeństwa dzieci uczęszczających do szkół	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	400	2017-2023

VII.	**W ZAKRESIE BUDOWY DRÓG**					
1.	Modernizacja dróg gminnych -drogi utwardzone	Opracowanie dokumentacji technicznej. Realizacja zadania – modernizacja dróg dojazdowych do wszystkich miejscowości na terenie gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców. Rozwój atrakcyjności inwestycyjnej gminy.	Środki własne, środki z województwa, RPO WK-P, PROW	800/rok	2016-2023
2.	Budowa nowych dróg	Wyznaczenie nowych dróg ułatwiających zagospodarowanie pod osadnictwo nowych osiedli , opracowanie dokumentacji, realizacja zdania.	Poprawa jakości życia mieszkańców. Rozwój atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Przygotowanie nowych terenów dla osadnictwa.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	2,5 mln	2016-2023
VIII.	**REKULTYWACJA LUB ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW ZDEGRADOWANYCH**					
1.	Zadrzewienia terenu dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych	Opracowanie koncepcji zadrzewień (przy ścieżkach rowerowych i w pasach nadbrzeżnych jezior)Wykonanie dokumentacji.	Ochrona krajobrazu, zrównoważony rozwój. Zwiększenie estetyki gminy - podniesienie atrakcyjności turystycznej.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	30	2016/2017
2.	Rewaloryzacja elementów przyrodniczych w miejscach o intensywnym ruchu turystycznym	Realizacja zadań z zakresu wprowadzania nowych elementów zieleni w otoczeniu, wprowadzenie zabezpieczeń w obrębie zejścia do wody, wejścia na szlaki turystyczne, miejsc wypoczynku itp.	Promowanie marki turystycznej miejscowości, czystej i zadbanej. Prowadzenie systematycznych prac – co rok – tworzenie sezonowych miejsc pracy.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	20 tys. /rok	2016-2022
3.	Zagospodarowanie terenów zielonych Gminy Obrowo	Założeniem projektu jest zagospodarowanie parków w Gminie Obrowo – park Łążyn, park Zębowo, park Obrowo. Celem zadania jest modernizacja i zagospodarowanie terenu – rewaloryzacja parku, stworzenie funkcjonalnej przestrzeni publicznej w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze wraz z oczyszczaniem istniejących stawów.	Ochrona krajobrazu, zrównoważony rozwój. Poprawa estetyki parków i ich otuliny. Zwiększenie atrakcyjności i poprawa walorów turystyczno-wypoczynkowych.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	2 mln	2017/2013

4.	Rewitalizacja centrów miejscowości jako element podnoszenia jakości mieszkańców gminy	Rewitalizacja centrum miejscowości poprzez wybudowanie skwerów, boisk wielofunkcyjnych itp.	Poprawa estetyki centrum miejscowości poprzez wybudowanie skwerów, boisk wielofunkcyjnych itp.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P. PROW	2 mln	2017-2023
IX.	**OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH**					
1.	Inwentaryzacja i monitoring zasobów przyrodniczych Gminy Obrowo- park Łążyn, park Zębowo, Obrowo, Dobrzejewice	Realizacja projektu rozwiąże problem braku kompleksowej inwentaryzacji i monitoringu zasobów przyrodniczych Gminy Obrowo. Prawidłowa gospodarka zasobami przyrodniczymi wymaga ponadto przeprowadzenia całościowej inwentaryzacji wód powierzchniowych i podziemnych, a także inwentaryzacji obiektów przyrody chronionej i innych elementów środowiska przyrodniczego. Projekt przyczyni się również do zwiększania nowoczesnych inwestycji w obszarze technologii informacyjnych przyśpieszających wsparcie rozwoju technologii środowiskowych	Dokładna informacja i obiektach pozwala zarówno na zwiększenie stopnia ochrony a także zwiększa atrakcyjność turystyczną. Należy ustawić tablice informujące o ochronie obiektu a przede wszystkim czym on jest i jakie ma znaczenie (dlaczego jest chroniony) informacje powinny dotyczyć samego obiektu (inf. szczegółowe) jak i sposobu dotarcia do niego.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	50	2016-2023
2.	Promocja zadrzewienia lub zakrzewienia	Opracować program dla terenów gminy i terenów prywatnych na terenie gminy, udostępnić program dla mieszkańców – ulotki i WWW	Ochrona przyrody i krajobrazu. Zwiększenie odporności ekologicznej i pojemności turystycznej.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW, WFOŚiGW	3 tys./rok	2016-2018
3.	Ochrona walorów biotycznych terenu w odniesieniu do różnych typów krajobrazu	Opracowanie koncepcji - zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego, uchwały gminy ▪ Na terenach leśnych ▪ Na terenach użytkowanych rolniczo ▪ Na obszarach o zubożonej strukturze krajobrazu	Ochrona głównych walorów rozwoju gminy, przygotowanie terenów dla rozwoju funkcji rekreacyjnych gminy – podniesienie ogólnej atrakcyjności gminy.	Środki własne	Bezinwestycyjne	2016-2023

4.	Ustanowienie użytków ekologicznych	Wyznaczenie terenu, przygotowanie dokumentacji i podjęcie stosownych uchwał, zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego.	Ochrona przyrody i krajobrazu. Zwiększenie odporności ekologicznej i pojemności turystycznej. Przygotowanie podstaw do objęcia ochroną szczególnie cennych obiektów i obszarów o wysokiej bioróżnorodności.	Środki własne	Bezinwestycyjne	2016-2023
5.	System monitoringu zanieczyszczeń powietrza	Opracowanie dokumentacji i instalacja systemu, działanie w ramach Związku gmin.	Możliwość kontrolowania stanu środowiska, uzyskanie efektu propagandowego, wpisanie się międzynarodowe systemy monitorowania – promocja regionu za granicą.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW, WFOŚiGW	50	2016-2018
X.	**ROZWÓJ MAŁEJ I ŚREDNIEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**					
1.	Reorganizacja UG w Obrowie	Adaptacja parteru budynku UG, rozmieszczenie pomieszczeń i systemu informacji pod kątem ułatwień dla potencjalnych inwestorów, przedsiębiorców.	W ramach obecnego rozmieszczenia w budynku urzędu zadanie to jest znacząco utrudnione ze względu na niewielką powierzchnię dostępną dla urzędników. Adaptacja parteru budynku powinna być tworzona wg zasady ergonomii w dostępie do instytucji.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	300	2016-2017
2.	Stworzenie Gminnego Ośrodka Rozwoju Przedsiębiorczości	Stworzenie organizacyjnych podstaw i koordynacja rozwoju przedsiębiorczości w gminie. W ramach administracji gminnej proponuje się utworzenie stanowiska d/s przedsiębiorczości	Koordynacja i stymulowanie wszelkich działań określonych w strategii. Integracja pracy wszystkich służb administracji gminnej, w tym obejmująca działania prowadzone przez: ośrodek wspierania rozwoju przedsiębiorczości, ośrodek doradztwa rolniczego, biuro obsługi ruchu turystycznego.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	60	2016-2023
3.	Program współpracy z lokalnymi partnerami rynku pracy	Opracować programu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości, organizacja misji handlowych Stworzenie bazy informacji o przedsiębiorstwach i ich potrzebach zatrudnieniowych.	Baza informacji o działalności gospodarczej na terenie gminy, stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości, pomoc organizacyjna i prawna dla nowych i działających przedsiębiorstw.	Środki własne	Bezinwestycyjne	2016-2023

4.	Regulacje prawne	Odpowiednie zapisy w planie kierunkowym oraz w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego. Uchwały rady gminy odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do możliwości rozwoju gospodarczego - system ulg i ułatwień dla przedsiębiorców.	Stworzenie podstaw prawnych rozwoju przedsiębiorczość na szczeblu gminnym. Spośród uwarunkowań formalno-prawnych na tym szczeblu podstawowe znaczenie ma tworzenie a następnie ścisłe egzekwowanie prawa lokalnego. Działania wspierające mogą odnosić się zarówno do osób fizycznych jak i firm rozwijających tworzenia nowych obiektów bazy hotelowo – turystycznej i gastronomicznej ukierunkowane na obsługę ruchu turystycznego.	Środki własne	Bezinwestycyjne	2016-2023
5.	Opracowanie „Przewodnika inwestycyjnego gminy”	Jednolity spis wszystkich dokumentów regulujących funkcjonowanie przedsiębiorców na terenie gminy wraz z syntezą wskazująca najważniejsze regulacje.	Wspieranie rozwoju określonych form produkcji rolnej i turystyki zgodne ze strategią rozwoju gminy.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	15	2017
6.	Rozwój tradycyjnej twórczości ludowej	Wspieranie rozwoju twórczości ludowej, pielęgnowanie tradycji lokalnych zawodów, kształcenie umiejętności wykonywania dawnych zawodów: ▪ Rozwijanie działalności ośrodków kultury ▪ Aktywna działalność promocyjna: festyny ludowe, konkursy, organizację wystaw i plenerów ▪ Prowadzenie szlaków w pobliżu galerii czy pracowni regionalnych	Wzrost ogólne atrakcyjność regionu, tworzy miejsca pracy. Miejsca takie powinny być wyraźnie oznaczone w informacjach o regionie czy tablicami na terenie gminy.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	20/rok	2016-2023
XI.	**ROZWÓJ TURYSTYKI**					

1.	Rozbudowa systemu szlaków turystycznych	Organizacja prac planistycznych – wyznaczenie szlaków, przygotowanie niezbędnej dokumentacji, realizacja zadań: ▪ Połączenie ścieżek istniejących w większe pętle - poprowadzenie ich dalej poza teren gminy ▪ Szereg tras biegnących mniejszymi szosami oraz drogami wiejskimi i leśnymi ▪ Ścieżki edukacyjne ▪ Szlaki przyrodnicze	Poprawa stanu czystości i estetyki terenów najczęściej uczęszczanych, wzrost pojemności turystycznej regionu i atrakcyjności tych terenów. Są to istotnym elementy łączącym i rozprowadzającym ruch turystyczny na terenie gminy. Stanowią też podstawę dla rozwoju infrastruktury obsługi ruchu turystycznego: centra obsługi turystyki, pola namiotowe i punkty odpoczynkowe na szlaku, punkty małej gastronomii.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	30 /rok	2016-2021
2.	Rozbudowa infrastruktury turystycznej	Oznakowanie i wyposażenie w elementy małej infrastruktury (kosze na śmieci, toalety), ▪ Przystanki (rowerowe i autobusowe) ▪ Tablice informacyjne, zdroje uliczne, szlaków turystyki pieszej, rowerowej, konnej, kwalifikowanej ▪ Propagowanie zimowych sportów poprzez wyznaczenie szlaków dla narciarstwa biegowego ▪ Odcinki specjalne (utrudnione) dla bardzie wymagających turystów ▪ Siłownie napowietrzne			60 /rok	2016-2018
3.	Budowa ścieżek rowerowych	Budowa ścieżek rowerowych	Zapobieganie wypadkom, częściowa izolacja rowerzystów od negatywnych wpływów spalin i hałasu. Stworzenie warunków do aktywnego wypoczynku mieszkańców i odwiedzających, propagowanie zdrowego stylu życia. Tworzenie bazy dla rozwoju turystyki aktywnej, obiekty te powinny dysponować: Polem biwakowym, elementy małej	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	2,8 mln	2016-2022

			architektury zadaszenie (ławki, schronienie przed opadami), urządzenia sanitarne, miejsce spożycia posiłków.			
4.	Pole biwakowe – Centrum turystyczne	Przeznaczenie terenu i przygotowanie dokumentacji dla obiektów infrastruktury turystycznej. Zagospodarowanie centrum powinno obejmować: recepcja, pole namiotowe, domki campingowe, sezonowy punkt gastronomiczny, samoobsługowa kuchnia turystyczna, wypożyczalnia rowerów, urządzenia sanitarne (toalety, umywalnie), kontener na śmieci, szambo, parking dla samochodów osobowych. Realizacja budowy 2 obiektów na terenie całej gminy – przeprowadzenie przetargu na prowadzenie obiektu.	Tworzenie bazy dla rozwoju turystyki aktywnej, zwiększanie pojemności turystycznej regionu. Promocja regionu.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	180	2016-2019
5.	Uruchomienie Regionalnego Centrum Turystyki	Organizacja i wyposażenie biura - prowadzenie bazy danych z pełnym pakietem informacji oraz rezerwacji turystycznej. Organizacja promocji gminy i jej walorów, współdziałanie z animatorami imprez, z podmiotami funkcjonującymi w dziedzinie turystyki w kraju i w regionie.	Koordynacja prac nad promocja regionu, minimalizacja nakładów (koncentracja środków) przy maksymalizacji efektów (efekt synergii).	Środki własne, PO KL	60	2018
6.	Przygotowanie kadry obsługi turystyki	Przeszkolenie personelu.	Dostarczenie odpowiedniej kadry zarówno w administracji gminnej (np. stanowiska d/s turystyki), jak i w poszczególnych podmiotach obsługi turystyki. Wysoka jakość obsługi turystów.	Środki własne, PO KL	10	2018
7.	Wybudowanie obiektów sezonowych i całorocznych	Działanie szkoleniowe i wpieranie rozwoju przedsiębiorców działających w obszarze obsługi turystów, pomoc organizacyjna i	Działanie to związane jest z zasadniczą przebudową obiektów, a więc zmianą ich trwałości i przystosowaniem do użytkowania turystycznego całorocznego. Proponowane	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	50	2016-2018

		prawna – działania w ramach Gminnego Ośrodka Rozwoju Przedsiębiorczości.	działanie odnosi się przede wszystkim do ośrodków wczasowo-wypoczynkowych dysponujących już obecnie niewielką liczbą miejsc noclegowych, gospodarstw agroturystycznych.			
8.	Opracowanie szczegółowych planów zagospodarowania przestrzennego - tereny o funkcji letniskowej	Opracowanie dokumentacji 6 opracowań dla wsi (sołectw) w okolicach jezior: w Osieku n/W i Dzikowie	Konieczność zapewnienia kontrolowanego rozwoju zabudowy, w celu zapobieżenia degradacji środowiska – zrównoważony rozwój. zabezpieczenie terenów dla nowych miejsc pracy i uaktywnienia zmian w istniejących strukturach - tworzenie stref rozwoju.	Środki własne	400	2016-2020
XII.	**WPROWADZANIE NOWYCH ELEMENTÓW ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO**					
1.	Utworzenie na terenie gminy Centrum Sportu	Centrum stworzone na bazie obecnie budowanej hali sportowej w Brzozówce i wybudowanego kompleksu sportowego w Głogowie, czy Obrowie. Zajmie się obsługą i zagospodarowaniem obiektów sportowych. Budowa hali sportowej i centrum konferencyjnego, bodowa boisk wielofunkcyjnych.	Stworzenie bazy sportowej dla prowadzenia szkoleń i treningów przez drużyny sportowe z kraju i świata. Wydłużanie sezonu turystycznego. Rozwijanie nowych działań gospodarczych na terenie gminy, poprawa warunków życia mieszkańców.	Środki własne, dotacje z ministerstwa sportu	200	2017-2020
2.	Nowe obiekty rozwoju kultury i rozrywki	Wyznaczenie terenów i opracowanie dokumentacji dla: parki rozrywki, wypożyczalnie sprzętu, strzelnice sportowe itp.	Obiekty tego typu będą naturalnym uzupełnieniem oferty centrum sportów, większa infrastruktura sportowa rekreacyjna to większa ilość turystów a przy tym wydłużenie sezonu.	Środki własne, dotacja z funduszu rozwoju turystyki i kultury	90	2019-2023
3.	Nowe obiekty sportowe	Wyznaczenie terenów i opracowanie dokumentacji dla: ▪ Kortów tenisowych ▪ Strzelnicy sportowej Ułatwienia w dostępie do gruntów, ulgi podatkowe, czy współudział w finansowaniu działań indywidualnych.	Obiekty tego typu będą naturalnym uzupełnieniem oferty centrum sportów, większa infrastruktura sportowa rekreacyjna to większa ilość turystów a przy tym wydłużenie sezonu, konieczne podjęcie działań w celu umożliwienia dostępności do obiektów dla wszystkich obywateli (na zasadach komercyjnych).	Środki własne, dotacja z ministerstwa sportu	60	2018-2023

XIII.	PROMOCJA GMINY					
1.	Opracować program promocji gminy	Określić parametry brzegowe, czyli wyznaczyć cele szczegółowe np.: opracować pogram działań i określić sposoby realizacji celów; przydział środków, czyli określić zasoby ludzkie i finansowe jakie będą postawione do dyspozycji dla realizacji zadań promocyjnych.	Program promocji stanowi narzędzie działań promocyjnych zarówno dla władz gminy Obrowo, jak i poszczególnych jednostek organizacyjnych w gminie.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki, PO KL	12	2017
2.		Udział w targach i giełdach Udział najważniejszych imprezach krajowych, takich jak: TT Warsaw, czy Tour Salon w Poznaniu Udział w targach zagranicznych, szczególnie w ITB Berlin.	Udział w stoisku woj. Kujawsko-Pomorskiego, bądź zorganizować stoisko wspólnie z gminami sąsiednimi, działania w ramach Stowarzyszenie Gmin Ziemi Dobrzyńskiej Region Południe.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	10 /rok	2016-2023
3.		Wydawnictwa promocyjne ▪ Wydawnictwa własne – typu folder, informatory ▪ Wydawnictwa obce: kalendarzach imprez, katalogach tour operatorów	Podstawowy materiał do dystrybucji w punktach informacji turystycznej, hotelach, restauracjach, stacjach benzynowych, itd.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	5 /rok	2016-2023
4.		Public relations Konferencje prasowe organizowane przynajmniej dwa razy w roku Notatki prasowe – wysyłane przynajmniej raz na kwartał - do kilku ważnych dzienników i czasopism.	Darmowa reklama o ogromnym znaczeniu propagandowym.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	10 /rok	2016-2023
5.		Internet Organizacja i prowadzenie serwisu www	Podstawowe narzędzie komunikacji z rynkiem. Strona internetowa powinna być systematycznie aktualizowana o nowe informacje związane ze sferą turystyki.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	3 /rok	2016-2023
6.		Imprezy i atrakcyjne wydarzenia	Szczególnie skuteczne jest cykliczne organizowanie tych imprez, co stanowi istotny element przyciągający turystów. Ważne jest, aby turyści mogli czynnie w nich uczestniczyć.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	20 /rok	2016-2023

7.		Pamiątki promocyjne	Związane z gminą. Każdy przedmiot (ceramika, pocztówki, breloczki, plakaty itp.) Stanowiący pamiątkę turystyczną jest doskonałym elementem promocyjnym.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	7 /rok	2016-2023
8.	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Planowane działania powinny obejmować: ▪ Renowację obiektów architektury, przyrody i krajobrazu ▪ Program zasad zrównoważonego korzystania z zasobów dziedzictwa kulturowego przez mieszkańców i turystów	Zwiększenie dostępu do walorów kulturowych, rozwój turystyki specjalistycznej i aktywnej, Wzrost atrakcyjności turystycznej regionu poprzez łączenie walorów przyrodniczych i kulturowych.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	20 /rok	2016-2023
9.	Rozwijanie procesów integracyjnych - opracowanie i realizacja programu Gminy Partnerskie	Propozycja działań w tym zakresie obejmuje: ▪ Nawiązanie współpracy z gminami w kraju i zagranicą ▪ Współpraca z instytucjami z regionu ▪ Organizacji misji gospodarczych, ▪ Imprezy integracyjne	Intensyfikacja rozwoju poprzez wymianę doświadczeń, prowadzenie wspólnych działań na rzecz promocji.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	20 /rok	2017-2021
10.	Tworzenie pakietów produktu turystyki aktywnej	Opracowanie materiałów promocyjnych i wspólnych zasada promowania gminy, działania prowadzone przez Gminne Biuro Promocji.	Koordynacja działań poszczególnych jednostek gospodarczych w celu zwiększenia atrakcyjności regionu rozwój nowych form wypoczynku, działania na rzecz przygotowania i zwiększenia stopnia wykorzystania odpowiedniej bazy noclegowej, atrakcji turystycznych, urządzeń sportowo-rekreacyjnych.	Środki własne gminy dotacje z funduszu rozwoju turystyki	30	2016-2022
XIV.	**PODNIESIENIE STANU ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ SPOŁECZEŃSTWA**					
1.	Współpraca z lokalnymi organizacjami	Podpisanie porozumień z organizacjami i przedsiębiorcami działającymi na trenie gminy (Lasy Państwowe, itp.) W celu wspólnych działań na rzecz zwiększenia stanu świadomości	Wykorzystanie efektu synergii dla wzrostu skuteczności działań i uaktywnienia rozwoju gospodarczego regionu przy zachowaniu zasady rozwoju zrównoważonego.	Środki własne gminy PO KL	Bezinwestycyjne	2016-2022

		ekologicznej.				
2.	Organizacja imprez propagujących zachowanie proekologiczne np. Dni ziemi, sprzątanie świata, dni ochrony środowiska.	Opracowanie zasad i regulaminów dla konkursów: ▪ "na ekologiczną szkołę " ▪ " na ekologiczne sołectwo" ▪ "na ekologiczną gminę" ▪ „najładniejszy ogród", itp.	Wdrożenie programu aktywizacji obszarów wiejskich, program edukacji ekologicznej, wzrost atrakcyjności regionu.	Środki własne gminy PO KL	10 /rok	2016-2020
3.	Organizacja konkursów gminnych, w tym udział w konkursach powiatowych			Środki własne gminy, PO KL	6 /rok	2016-2022
4.	Program edukacji ekologicznej w szkołach	Opracowanie planów i zadań do realizacji w ramach - program edukacji ekologicznej dla gminy do realizacji w ramach szkół. Działanie informacyjno-edukacyjne podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie właściwych zachowań społecznych w odniesieniu do dziedzictwa przyrodniczego regionu	Wdrożenie programu aktywizacji obszarów wiejskich, program edukacji ekologicznej młodzieży.	Środki własne gminy, PO KL	Bezinwestycyjne	2010
5.	Realizacja programu „Zielona szkoła"	Opracowanie planów i zadań do realizacji w ramach „Zielonej szkoły" - program edukacji ekologicznej dla gminy.	Wdrożenie programu aktywizacji obszarów wiejskich, program edukacji ekologicznej, stworzenie jednego z ośrodków propagowania walorów regionu, baza noclegowa dla turystów.	Środki własne gminy, PO KL	40 /rok	2008-2018
XV.	**ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH I PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU**					
1.	Utworzenie Gminnego Ośrodka Rozwoju Przedsiębiorczości	Powołanie instytucji (stanowiska) której zadaniem będzie opracowanie programu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy.	Koordynacja działań w skali gminy oraz aktywna pomoc w rozwijaniu działalności gospodarczej jest ważnym elementem aktywizacji regionu. Zadaniem takiej placówki powinno być: ▪ Informowanie o możliwościach korzystania z programów rynku pracy ▪ Zmniejszenie skali bezrobocia w środowisku wiejskim ▪ Łagodzenie społecznych skutków bezrobocia szczególnie wśród kobiet oraz ludzi młodych	Środki własne, WUP, PUP, PO KL	50	2017-2019

			▪ Prowadzenie analiz rynku			
2.	Rozwinięcie nowych umiejętności gospodarczych	Przeprowadzenie analizy potrzeb obecnych i przyszłych w zakresie kierunków szkoleń zawodowych oraz opracowanie długofalowych programów nakierowanych na edukację. Stworzenie systemu oświaty i szkolnictwa szerzącego wiedzę i kształcącego w zawodach związanych z rekreacja, wypoczynkiem i opieką nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.	Pozwoli to na przygotowanie właściwych kadr dla nowych funkcji gospodarczych (ogrodnicy, restauratorzy, rehabilitanci, obsługa pensjonatów itp.). Dobre kadry własne mogą pojawić się dopiero za kilka lat (2-3 szkoły zawodowej) co będzie też gwarancja wysokiej jakości usług świadczonych na terenie gminy co jest podstawa do tworzenia marki gminy.	Środki własne, WUP, PUP, PO KL	60	2017-2019
3.	Szkolenia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i samo zatrudnienia	Szkolenia w zakresie nabycia podstawowej wiedzy o tym jak rozpocząć działalność gospodarczą oraz gdzie zwrócić się o pomoc. Aktywną rolę powinien odgrywać gminny ośrodek doradztwa.	Szczególnie duże znaczenie ma to dla ludzi młodych, którzy mają kłopot zarówno ze startem zawodowym jaki i rozpoczęciem działalności gospodarczej. Największym problemem jest brak środków na rozpoczęcie działalności. Przekonanie i pomoc o możliwości przezwyciężenia barier jest podstawowym zdaniem samorządu.	Środki własne, WUP, PUP PO KL	120	2017-2020
4.	Propagowanie rozwoju twórczości ludowej, drobnego rzemiosła, rękodzieła ludowego	Rozwijanie umiejętności w ramach ośrodków kultury oraz organizowanie specjalistycznych szkoleń połączonych z warsztatami w ramach programów aktywizacji zawodowej. W tym zakresie wymagana jest ścisła współpraca z PUP w Toruniu.	Działalność rzemieślnicza i rękodzieło ludowe są ważnym walorem zwiększającym atrakcyjność regionu. Działania te są o tyle ważne, że w naturalny sposób pozwalają na zwiększenie dochodów ludności zwłaszcza na wsi, gdzie mogą stanowić drugie źródło dochodów.	Środki własne, WUP PO KL	100	2016-2020
5.	Przebudowa i remonty świetlic wiejskich na terenie gminy Obrowo	Przebudowa i remonty budynków i pomieszczeń istniejących świetlic wiejskich. Termomodernizacja budynków. Wyposażenie w niezbędny sprzęt i meble.	Aktywizacja społeczności lokalnych. Stają się one centrami życia społecznego.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	450/obiekt	2016-2020

6.	Remont i rozbudowa istniejącego budynku świetlicy wiejskiej	Przebudowa i remont budynku, doposażenie w sprzęt i meble	Aktywizacja społeczności lokalnych. Stają się one centrami życia społecznego.	Środki własne, współudział mieszkańców, RPO WK-P, PROW	1,8 mln	2016-2023